

Handleiding Vraaggesprek Meertaligheid TOS

Auteurs en projectgroep Vraaggesprek Meertaligheid TOS

Lisanne Geurts
Maaïke Diender
Marleen de Jong – de Vries
Mirjam Blumenthal
Bernadette Vermeij

Oud-projectlid

Roxette van den Bosch

Met dank aan

Wij willen de ouders en professionals bedanken die hebben meegedacht om het Vraaggesprek Meertaligheid TOS te verbeteren. Daarnaast gaat onze dank uit naar de cultuurtolken Andy Oppong, Büşra Tetik en Faten Choukair van *Cultuurtolk* en *Lokaal 0*.

Colofon

Handleiding Vraaggesprek Meertaligheid TOS.

© 2025, Deelkracht Projectgroep Vraaggesprek Meertaligheid TOS, onderdeel van het Deelkrachtproject Meertaligheid Centraal.

Alle rechten voorbehouden: niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Deelkracht. Gebruik anders dan voor privédoeleinden is uitsluitend toegestaan met toestemming vooraf van Deelkracht.

Dit project is mogelijk gemaakt door een subsidie van ZonMw: subsidienummer 637003002.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Doel van het Vraaggesprek Meertaligheid TOS	5
Doel en inhoud van deze handleiding	7
Totstandkoming.....	7
Algemene instructies voor afname	8
Begrippenlijst	10
Deel 1: Taalaanbod aan het kind.....	11
Doel van het onderdeel.....	11
Inleiding voor ouders	11
Uitleg per vraag.....	12
Afbeelding 1. Voorbeeld van een ingevuld overzicht van het taalaanbod	23
Deel 2: Taalontwikkeling van het kind	24
Doel van het onderdeel.....	24
Inleiding voor ouders	24
Uitleg per vraag.....	24
Deel 3: Achtergrondinformatie ouders.....	27
Doel van het onderdeel.....	27
Inleiding voor ouders	27
Uitleg per vraag.....	27
Deel 4: Toekomst.....	32
Doel van het onderdeel.....	32
Inleiding voor ouders	32
Uitleg per vraag.....	32
Conclusie op basis van het Vraaggesprek Meertaligheid TOS.....	34
Diagnostiek bij meertalige kinderen.....	34
Behandeling van meertalige kinderen.....	37
Geraadpleegde bronnen	38
Vraaggesprek Meertaligheid TOS.....	40
Deel 1: Taalaanbod aan het kind.....	40
Afbeelding 2. Overzicht van het taalaanbod aan het kind	44
Deel 2: Taalontwikkeling van het kind	45
Deel 3: Achtergrondinformatie ouders	46
Deel 4: Toekomst	50

Inleiding

Jonge kinderen met (een vermoeden van) een taalontwikkelingsstoornis (TOS) kunnen in Nederland behandeling krijgen gericht op de spraak- en taalontwikkeling. Een aanzienlijk deel van deze kinderen groeit meertalig op. Deze kinderen vormen een zeer heterogene groep, niet alleen vanwege de variatie in thuistalen, maar ook omdat gezinnen erg kunnen verschillen in hoe ze de meertalige opvoeding vormgeven. Hoe (goed) een kind een taal leert, wordt onder andere beïnvloed door de mate waarin en de manier waarop het kind in aanraking komt met deze taal. Om te kunnen beoordelen hoe de taalontwikkeling bij een meertalig kind met TOS verloopt, is het dus belangrijk om inzicht te krijgen in de manier waarop het kind de talen aangeboden krijgt. Bijvoorbeeld hoe vaak het kind iedere taal hoort, in welke situaties het kind de verschillende talen hoort, wie welke taal spreekt tegen het kind en hoe goed diegene die taal spreekt.

Doel van het Vraaggesprek Meertaligheid TOS

Het Vraaggesprek Meertaligheid is een instrument dat de logopedist¹ gebruikt om op een gestructureerde manier met ouders² in gesprek te gaan over de meertalige situatie van het kind. Zo kan het gesprek inzicht bieden in de talige omgeving waarin het kind opgroeit. Het Vraaggesprek Meertaligheid TOS is hoofdzakelijk ontwikkeld voor afname binnen de specialistische behandelgroepen voor peuters met een (vermoeden van) TOS, maar kan ook gebruikt worden in andere logopedische (behandel)settings als aanvulling op de anamnese bij intake. Wanneer het Vraaggesprek Meertaligheid buiten de specialistische behandelgroepen gebruikt wordt, kan de logopedist ervoor kiezen om het gesprek iets anders vorm te geven naargelang het doel van de afname en de relevantie van de verschillende vragen of onderdelen van het instrument. Vanwege de lengte en de focus op aanknopingspunten voor de behandeling, is het Vraaggesprek Meertaligheid in deze vorm minder geschikt voor gebruik binnen een audiologisch centrum.

Het Vraaggesprek Meertaligheid dient grofweg drie verschillende doelen:

- Met het instrument wordt informatie verzameld die in de **diagnostiek** nodig is voor de selectie en interpretatie van de overige diagnostische instrumenten en observaties.
- Het instrument biedt aanknopingspunten voor de (directe en indirecte) **behandeling** van meertalige kinderen.
- Het instrument vormt de start van een **doorlopend gesprek** met ouders over de meertalige opvoeding.

Hieronder worden deze doelen verder toegelicht.

Diagnostiek

Het Vraaggesprek Meertaligheid is een belangrijk instrument binnen de diagnostiek van meertalige kinderen met (een vermoeden van) TOS. Met het Vraaggesprek Meertaligheid krijgt de logopedist inzicht in de talen die een kind aan het verwerven is. Op basis hiervan maakt de logopedist keuzes over de vervolgdagnostiek van het kind. Zo kan de logopedist bepalen op welke taal of talen de diagnostiek gericht moet zijn en welke instrumenten het meest geschikt zijn om de taalontwikkeling volledig in kaart te kunnen brengen. Om deze reden wordt aangeraden om het Vraaggesprek Meertaligheid altijd voorafgaand aan de taalonderzoeken af te nemen. Daarnaast helpt het instrument om een duidelijk en volledig beeld te vormen van de talige situatie waarin het kind opgroeit. Samen met de informatie over de taalontwikkeling vanuit de anamnese bij intake, schetst

¹ Overal waar 'logopedist' geschreven is, kan ook 'klinisch linguïst' gelezen worden.

² Overal waar 'ouder' of 'ouders' geschreven is, kan ook 'verzorger' of 'verzorgers' gelezen worden.

dit beeld een kader voor de logopedist om de overige diagnostische gegevens en observaties in het juiste perspectief te plaatsen. Het Vraaggesprek Meertaligheid levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de zorgvuldige interpretatie en afweging van diagnostische informatie.

Behandeling

De behandelend logopedist gebruikt het Vraaggesprek Meertaligheid om keuzes te maken over de behandeling en de behandeldoelen voor het kind. Mede op basis van het instrument kan besloten worden op welke taal of talen de behandeling gericht moet zijn. Zo kan er samen met ouders voor gekozen worden om in de behandeling meer aandacht te schenken aan het Nederlands, of kan besloten worden om ouders concrete handvatten te geven om thuis in hun eigen taal aan de slag te gaan met de logopedische doelen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het vergroten van de woordenschat in de thuistaal, het werken aan fonologische doelen in de thuistaal of het verhogen van taalstimulerende activiteiten in de thuistaal.

Het Vraaggesprek Meertaligheid geeft inzicht in de talen die ouders belangrijk vinden voor hun kind. Aan de hand van het **overzicht van het taalaanbod** kan beoordeeld worden of het taalaanbod voldoende aansluit op de wensen van ouders voor de toekomst. Zo kan op basis van het gesprek besloten worden dat het wenselijk is om het directe taalaanbod in één of meerdere talen te vergroten. Het instrument biedt tevens aanknopingspunten om samen met ouders uit te zoeken hoe het taalaanbod versterkt kan worden. Zo kan de logopedist met ouders in gesprek gaan over hoe kinderen taal leren, wat het belang van de thuistaal is en welke keuzes ouders kunnen maken bij het inrichten van de meertalige opvoeding. De logopedist heeft hierbij zowel een ondersteunende als een adviserende rol. Door het Vraaggesprek Meertaligheid herhaaldelijk af te nemen, kan de logopedist het taalaanbod gedurende de behandeling blijven monitoren en ouders doorlopend ondersteunen in het toepassen van eventuele veranderingen.

Doorlopend gesprek

Het Vraaggesprek Meertaligheid vormt de start van een doorlopend gesprek met ouders over de meertalige opvoeding. Dit gesprek is nodig om het taalaanbod en de ontwikkeling van de thuistaal goed te kunnen monitoren gedurende de behandeling. Daarnaast draagt een continue afstemming met ouders bij aan een effectieve samenwerking tussen ouders en logopedist.³ Om een goede behandelrelatie op te kunnen bouwen met meertalige ouders, is het belangrijk dat de logopedist op een waardige manier aandacht besteedt aan de thuistaal. Hierbij is het van uiterst belang dat de logopedist een open, positieve houding heeft tegenover meertaligheid. De logopedist kan dit uitstralen naar ouders door positieve opmerkingen te maken over de meertalige situatie, nieuwsgierigheid te tonen naar de thuistaal en culturele achtergrond, en door kennis te delen over het belang van de thuistaal in de taalontwikkeling van het kind. Dit schept voorwaarden voor een gelijkwaardig en open gesprek tussen ouders en logopedist. Door te luisteren en open te staan voor de wensen van ouders, kan de logopedist ouders optimaal ondersteunen om de taalontwikkeling van het kind in de verschillende talen te stimuleren. De logopedist erkent ouders als ervaringsdeskundigen en profileert zichzelf als inhoudsdeskundige op het gebied van de meertalige ontwikkeling. Zo laat de logopedist aan ouders weten dat zij met vragen over meertaligheid bij haar terecht kunnen. Het Vraaggesprek Meertaligheid staat daarmee aan de basis van een goede behandelrelatie tussen ouders en de logopedist.

Volgen van de meertalige ontwikkeling

Met het Vraaggesprek Meertaligheid kan het meertalige aanbod aan jonge meertalige kinderen met (een vermoeden van) TOS beter worden gevolgd. Op individueel niveau monitort de logopedist de meertalige ontwikkeling van een kind door het Vraaggesprek Meertaligheid tijdens de behandeling

³ Zie ook Klatte, 2024.

deels herhaaldelijk af te nemen als aanvulling op de overige diagnostische instrumenten. Alleen de vragen waarbij verandering kan worden verwacht, worden dan opnieuw aan ouders gesteld. Om meertalige kinderen met (een vermoeden van) TOS daarnaast ook als groep beter te kunnen volgen, is het Vraaggesprek Meertaligheid ingebouwd in **BergOp**. Door het Vraaggesprek Meertaligheid vanuit BergOp af te nemen met ouders, kunnen de gegevens uit het gesprek gebruikt worden in onderzoek naar de taalontwikkeling van meertalige kinderen binnen de gespecialiseerde ZG-zorg. De informatie die op deze manier verzameld wordt geeft een waardevol inzicht in de heterogeniteit van de groep meertalige kinderen, als aanvulling op informatie vanuit andere instrumenten. Dit biedt kansen om in de toekomst meer kennis te vergaren over de ontwikkeling van jonge meertalige kinderen met (een vermoeden van) TOS.

Doel en inhoud van deze handleiding

Het doel van deze handleiding is om de logopedist handvatten te bieden bij het afnemen van het Vraaggesprek Meertaligheid. Na **Algemene instructies voor afname**, wordt per vraag uiteengezet welke informatie precies gevraagd wordt en wat de vraag oplevert voor de logopedist. Beter inzicht in het belang van de verschillende vragen, geeft de logopedist de mogelijkheid om vragen te verhelderen of te vertalen waar nodig, terwijl het doel van de vraag behouden blijft. Daarnaast helpt de uitleg per vraag de logopedist om beter te begrijpen wat iedere vraag bijdraagt aan de uiteindelijke conclusie over (vervolg)diagnostiek en behandeling van het kind. In het hoofdstuk **Conclusie op basis van het Vraaggesprek Meertaligheid TOS** worden aanknopingspunten gegeven voor hoe de informatie uit het gesprek gebruikt kan worden om keuzes te maken in de diagnostiek en behandeling. Het volledige **Vraaggesprek Meertaligheid TOS** als printbaar antwoordformulier is als bijlage toegevoegd aan het einde van deze handleiding.

Totstandkoming

Het Vraaggesprek Meertaligheid TOS is tot stand gekomen binnen het onderzoeksproject 'Meertaligheid onder de Loep!'⁴ van Kentalis, Auris en de NSDSK (2018-2021) en doorontwikkeld binnen het Deelkrachtproject 'Meertaligheid Centraal' (2023-2026). Het Vraaggesprek Meertaligheid TOS is een doorontwikkeling van de Anamnese Meertaligheid van Blumenthal en Julien (2000).

In de doorontwikkeling van het instrument zijn zowel de ervaringen van professionals en ervaringsdeskundigen meegenomen, als recente inzichten uit de literatuur. Als eerste hebben logopedisten en klinisch linguïsten uit de ZG-sector een belangrijke rol gespeeld door het invullen van een enquête. In deze enquête mochten ze per bestaande vraag aangeven of en waarom een vraag in een vernieuwde Anamnese Meertaligheid zou moeten blijven en of de vraag herhaaldelijk moest worden uitgevraagd. Op basis van deze enquête is een eerste lijst van vragen opgesteld. Vervolgens zijn recente inzichten uit de wetenschappelijke literatuur verwerkt in de vragen. Hierdoor zijn verschillende vragen anders geformuleerd en/of toegevoegd. Daarna zijn de vragen bij verschillende meertalige ouders uitgetoetst. Op basis van hun ervaringen zijn aanpassingen gedaan in de vragen zelf, maar ook in de volgorde van afname. Tot slot hebben de cultuurtolken van *Lokaal 0* en *Cultuurtolk* een belangrijke bijdrage geleverd aan het waarborgen van de culturele sensitiviteit van het instrument door na te denken over de inhoud en de formulering van de vragen.

⁴ Zie ook Vermeij et al., 2023.

Algemene instructies voor afname

Het Vraaggesprek Meertaligheid TOS bestaat uit vier onderdelen. Het **eerste onderdeel** legt de focus op het taalaanbod dat het kind krijgt. In het **tweede onderdeel** wordt de taalontwikkeling van het kind in de verschillende talen globaal bevraagd en in het **derde onderdeel** wordt dieper ingegaan op de taalachtergrond van ouders. In het **vierde onderdeel** worden tot slot de toekomstwensen van ouders over de taalontwikkeling van hun kind besproken.

Om de meertalige situatie zo goed mogelijk in kaart te brengen is het wenselijk om een afspraak in te plannen met beide ouders (indien van toepassing). De logopedist voert het gesprek bij voorkeur in een rustige setting, waarbij er voldoende tijd is om ouders te woord te kunnen staan. Het advies is om rekening te houden met een afnametijd van ongeveer een uur. Deze tijd is nodig om een volledig beeld te kunnen vormen van de meertalige situatie en om voldoende aandacht te besteden aan de wensen en vragen van ouders ten aanzien van de meertaligheid.

Bij de ontwikkeling van het Vraaggesprek Meertaligheid zijn bewuste keuzes gemaakt over de volgorde van de vragen. Zo is er op basis van feedback van ouders van meertalige kinderen bijvoorbeeld voor gekozen om het gesprek te starten met vragen over het taalaanbod aan het kind, in plaats van de taalachtergrond van ouders. Het advies is dan ook om de volgorde van de vragen aan te houden tijdens het gesprek. Echter, indien het gesprek spontaan anders loopt mag hier ook van afgeweken worden.

De logopedist mag vragen verduidelijken wanneer ouders deze niet direct begrijpen, of doorvragen wanneer het antwoord niet duidelijk is. Het is belangrijk dat de logopedist vooraf de uitleg per vraag in de handleiding goed doorneemt, zodat het doel per vraag duidelijk is. Kennis over het doel van de afzonderlijke vragen kan helpen om het gesprek op een logische manier te structureren, vragen te verhelderen of door te vragen waar nodig. Ook de **Begrippenlijst** kan helpen om een vraag voor ouders (al dan niet met een tolk) te verduidelijken.

De logopedist dient voor het gesprek goed na te gaan of ouders het Nederlands voldoende beheersen. Indien ouders het Nederlands onvoldoende machtig zijn voor een betrouwbare afname, is het advies om het gesprek met een tolk te voeren. In dat geval moet er rekening gehouden worden met een langere afnameduur. Als de logopedist tijdens de afname merkt dat ouders het gesprek toch onvoldoende kunnen volgen zonder tolk, kunnen ter plekke vertaalhulpmiddelen of een telefonische tolk ingeschakeld worden.

Om goed voorbereid het gesprek in te kunnen gaan, is het wenselijk dat de logopedist vooraf informatie verzamelt over de gezinssamenstelling, de thuistaal of -talen en het land van herkomst van ouders. Ook kan het fijn zijn om vooraf al kennis te hebben van een eventueel vluchtelingverleden. Een vluchtelingverleden kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat sommige vragen gevoeliger zijn dan gewoonlijk, maar kan ook invloed hebben op de behoefte om verbonden te blijven met het thuisland en de thuistaal. De logopedist dient zich hier bewust van te zijn en kan hiermee omgaan door bijvoorbeeld aan ouders te vragen hoe het voor hen is om over de thuistaal te praten.

In sommige situaties heeft de logopedist voorafgaand aan het gesprek al informatie over de thuistaal of het land van herkomst van ouders. Het is dan wenselijk dat de logopedist zich vooraf meer verdiept in de thuistaal of in de talen die gesproken worden in het land van herkomst. Meer kennis over de taaldiversiteit en de status van de verschillende talen in het land van herkomst kan ervoor zorgen dat het gesprek met ouders over hun taalachtergrond soepeler verloopt. Zo kan het bijvoorbeeld helpend zijn om te weten welke etnische groepen hun eigen taal hebben, in welke taal doorgaans onderwezen wordt en of de talen in het land van herkomst bepaalde dialecten of varianten kennen. Daarnaast kan het wenselijk zijn om uit te zoeken of de thuistaal ook in andere landen of gebieden gesproken wordt, om zicht te krijgen op de verschillende varianten van de taal. Een handige website hiervoor is <https://meertaligheidentaalstoornissen.vu.weebly.com/>.

Het Vraaggesprek Meertaligheid bevat zowel vragen die aan beide ouders apart uitgevraagd dienen te worden, als algemene vragen die maar één keer aan beide ouders gesteld hoeven te worden. Op het scoreformulier is daarom soms ruimte voor de antwoorden van twee ouders. Let op dat de belangrijkste opvoeders niet noodzakelijk alleen vader en moeder hoeven te zijn: soms zullen opa's, oma's, een au pair of andere familieleden minstens zo belangrijk zijn in de opvoeding van het kind. Het is dus belangrijk om een duidelijk beeld te krijgen van de personen die de meeste tijd doorbrengen met het kind. Als blijkt dat een andere persoon dan de ouders een substantieel aandeel van de opvoeding voor zijn of haar rekening neemt kan overwogen worden om sommige vragen ook over die persoon (of personen) te stellen.

Het Vraaggesprek Meertaligheid wordt bij voorkeur afgenomen voordat de taaldiagnostiek heeft plaatsgevonden. Bij de eerste afname stelt de logopedist alle vragen aan de ouders. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van het digitale scoreformulier in BergOp of van het **papieren scoreformulier**. Bij herhaaldelijke afname stelt de logopedist alleen de vragen waarbij het aannemelijk is dat het antwoord veranderd is over de tijd. Deze vragen worden op het scoreformulier aangegeven met een gekleurd sterretje (★). Sommige vragen worden alleen herhaaldelijk uitgevraagd als er aanwijzingen zijn dat er iets veranderd is. Deze vragen worden op het scoreformulier aangegeven met een leeg sterretje (☆). Bij de uitleg per vraag in deze handleiding wordt aangegeven in welke situatie de vraag herhaald dient te worden.

Zoals besproken in de inleiding, is het belangrijk dat de logopedist tijdens de afname van het Vraaggesprek Meertaligheid een open, positieve houding laat zien tegenover meertaligheid. Tijdens de ontwikkeling van het instrument gaven ouders van meertalige kinderen aan dat zij veel spanning kunnen ervaren voor gesprekken met professionals over meertaligheid. Ouders kunnen onzeker zijn over hoe zij de verschillende talen thuis gebruiken. Een deel van de ouders heeft ervaring met professionals, familie of kennissen die adviezen hebben gegeven die niet passen in de gezinscontext (bijvoorbeeld het advies om altijd Nederlands te spreken met hun kind). Ze kunnen tijdens een gesprek dan snel het gevoel krijgen dat de logopedist hun aanpak van de meertalige opvoeding (negatief) beoordeelt, wat meertaligheid een gevoelig onderwerp kan maken. Een open, nieuwsgierige en ondersteunende houding helpt om het gesprek goed te laten lopen. Ook kan het helpen om extra te benadrukken dat er geen foute antwoorden zijn, of om regelmatig bevestiging en complimenten te geven gedurende het gesprek. Op deze manier laat de logopedist zien dat zij naast de ouders staat in de meertalige opvoeding en behandeling van het kind.

Begrippenlijst

In het Vraaggesprek Meertaligheid komen verschillende Nederlandse begrippen voor die anders geïnterpreteerd kunnen worden wanneer ze vertaald worden naar een andere taal. Onderstaande begrippenlijst kan gebruikt worden om vragen en begrippen te verhelderen voor ouders en/of een tolk. Wanneer het gesprek gevoerd wordt met een tolk, kan het wenselijk zijn om de begrippenlijst vooraf samen door te nemen, om na te gaan of de begrippen in de andere taal dezelfde betekenis hebben.

Taal	De woorden en zinnen die gebruikt worden door mensen om met elkaar te praten. Een taal bestaat uit vaste regels (grammatica) en woorden.
Dialect	Een variant van een taal; een taal die in een bepaald gebied of door een bepaalde groep mensen wordt gesproken en anders is dan de standaardtaal. Een dialect heeft eigen klanken, eigen woorden en eigen (grammaticale) regels.

De personen die tot 'ouders', 'gezin' en 'familie' gerekend worden, kunnen per cultuur en per huishouden verschillen. In het Vraaggesprek Meertaligheid bedoelen we met deze begrippen:

Ouders	De volwassenen die het kind opvoeden en belangrijke beslissingen nemen over het kind.
Gezin	Iedereen bij wie het kind in huis opgroeit.
Familie	Mensen die met elkaar verbonden zijn, zoals ouders, broers, zussen, opa's, oma's, ooms en tantes.

Spreken	Het zeggen van woorden en zinnen.
Begrijpen	Snappen wat iemand anders zegt.

Onderwijs	Les van een leraar of lerares, met het doel om iets te leren. Dit is meestal op een school (zoals een basisschool, middelbare school of Koranschool), maar kan ook thuis zijn. Het gaat hierbij niet om het leren van een andere taal, zoals bijvoorbeeld Duits of Frans op de middelbare school.
------------------	---

Deel 1: Taalaanbod aan het kind

Doel van het onderdeel

Het eerste onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid geeft inzicht in het taalaanbod dat het kind tot nu toe heeft gehad. Het doel van deze vragen is om een complete indruk te krijgen van de talige omgeving waar het kind in opgroeit. Daarnaast kan dit onderdeel (in combinatie met uitgebreidere taaldiagnostiek) gebruikt worden om een inschatting te maken of de taalvaardigheid van het kind in de verschillende talen passend is bij het aanbod dat het kind tot nu toe gekregen heeft in die talen.

Bij het leren van een taal bepalen de kwantiteit en kwaliteit van het taalaanbod (grotendeels) hoe goed een kind een taal leert. Om een indruk te kunnen krijgen van de taalontwikkeling van het kind in relatie tot het taalaanbod, is het dus nodig om deze aspecten van het aanbod (kwantitatieve aspecten en kwalitatieve aspecten) goed in kaart te brengen. Dit houdt in dat het niet alleen belangrijk is om te weten hoe *vaak* het kind in aanraking komt met de verschillende talen, maar bijvoorbeeld ook hoeveel *variatie* er is in communicatiepartners en situaties waarin de taal aangeboden wordt. Het is belangrijk om te weten of het kind alleen in contact komt met volwassen sprekers, of ook met *leeftijdsgenootjes* die de verschillende talen spreken. En het is belangrijk om in te kunnen schatten hoe *vaardig* de personen in de omgeving van het kind zijn in de verschillende talen.

Om het taalaanbod in de verschillende talen helder en genuanceerd in kaart te kunnen brengen, is het dus nodig om deze aspecten goed en volledig uit te vragen. Daarom is dit onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid het meest uitgebreid. Naast de informatie die het oplevert voor de logopedist, kan dit onderdeel ook een startpunt bieden om met ouders in gesprek te gaan over hoe een kind taal leert en hoe het taalaanbod bewust vormgegeven kan worden. Met behulp van de antwoorden op onderstaande vragen kan de logopedist samen met ouders een plan maken om de taalsituatie thuis zo in te richten dat de toekomstwensen van ouders voor de taalontwikkeling (**Vraag 4.a**) gerealiseerd kunnen worden.⁵

Inleiding voor ouders

Voordat gestart wordt met de eerste vraag, leidt de logopedist het Vraaggesprek Meertaligheid eerst kort in voor ouders. Het doel van deze inleiding is om duidelijkheid te scheppen over wat ouders kunnen verwachten van de vragen en de opbouw van het gesprek. Om het persoonlijker te maken kan 'je kind' vervangen worden door de naam van het kind.

“Je kind groeit op met verschillende talen. Dat is heel mooi. Ik wil je kind graag goed helpen met het leren van taal. Daarom wil ik graag meer weten over de talen die jullie spreken. Eerst ga ik vragen stellen over de talen die je kind hoort en spreekt. Daarna heb ik nog vragen over jou/jullie. Deze vragen zijn belangrijk om je kind goed te kunnen helpen. We kunnen dan samen kijken hoe je kind het beste de talen kan leren die jullie belangrijk vinden. Het is geen test. Er zijn geen foute antwoorden. Je mag alles eerlijk zeggen.”

Vervolgens wordt het eerste onderdeel ingeleid:

“Ik ga eerst vragen stellen over de talen die je kind hoort. Het gaat dus nog niet over de talen die je kind zelf spreekt of begrijpt.”

⁵ Zie ook Blumenthal, 2009.

Uitleg per vraag

Vraag 1.a. Welke talen heeft je kind tot nu toe allemaal gehoord? In welke periode heeft je kind [taal 1 t/m 4] gehoord?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Welke talen worden er in de omgeving van het kind allemaal gesproken? Het gaat hierbij niet alleen om direct taalaanbod aan het kind, maar ook om indirect aanbod van talen die de ouders met mensen om hun heen spreken. Denk zowel aan talen die in het gezin worden gesproken, alsook aan talen die buitenshuis worden gesproken, zoals bij opa en oma of op de kinderopvang. Realiseer je ook dat er kinderen zijn die twee uur per dag Engelstalige filmpjes op YouTube kijken. Ook dit noteer je.</p> <p>Daarnaast wil je weten vanaf welke leeftijd het kind in aanraking is gekomen met de verschillende talen. Ook wil je weten of alle talen op dit moment nog steeds gesproken worden in de omgeving van het kind. Noteer per taal op de tijdlijn van wanneer tot wanneer het kind aanbod heeft gehad van deze taal. Vraag eventueel door naar de frequentie en intensiteit van het aanbod, zowel in het verleden als nu (denk bijvoorbeeld aan het aantal dagen opvang of oppas in de thuissituatie). Eventuele opmerkingen kun je onder de desbetreffende taal schrijven.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag geeft een eerste inzicht in de talen waar het kind mee opgroeit en de periodes waarin het kind aan iedere taal blootgesteld is. De talen die op moment van afname nog steeds gesproken worden in de omgeving van het kind, gelden tevens als uitgangspunt voor de vervolgvragen over de verschillende talen waarmee het kind opgroeit (taal 1, taal 2, taal 3, etc.).</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Nee.</p>

Vraag 1.b. Welke taal of talen spreek je tegen je kind?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Welke taal gebruikt de ouder om te communiceren met het kind? Als de ouder meerdere talen gebruikt om te communiceren met het kind, dan noteer je al deze talen. Vraag eventueel door of ze één van de talen meer spreken dan de andere. Deze vraag stel je apart aan beide ouders.</p> <p>Wees erop bedacht dat ouders verschillende rollen kunnen vervullen in de opvoeding van het kind. Zo zullen er gezinnen zijn waar één ouder het grootste deel van de opvoeding op zich neemt, terwijl de ander veel minder contact heeft met het kind. Ook zijn er culturen waarin het geslacht en de leeftijd van een ouder of familielid bepalen welke specifieke onderdelen van de opvoeding verzorgd worden of welke specifieke onderwerpen besproken worden met het kind. Dit heeft invloed op het directe taalaanbod dat het kind krijgt. Vraag hier eventueel op door om meer inzicht te krijgen in de verschillende situaties waarin de ouders met het kind communiceren.</p>
---	--

Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft informatie over het directe taalaanbod dat het kind in de thuissituatie krijgt. Je krijgt niet alleen informatie over welke taal direct tegen het kind gesproken wordt door de ouder, maar ook of ouders hierin variëren.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 1.c. Hoe goed spreek je die taal of talen?

Wat voor antwoord wil je?	<p>Je wilt weten in hoeverre de ouder de verschillende talen die hij/zij tegen het kind spreekt beheerst. Hierbij is de spreekvaardigheid het uitgangspunt. Laat de ouder in eerste instantie zelf bewoording geven aan de spreekvaardigheid en vraag vervolgens door met behulp van concrete voorbeelden. Bijvoorbeeld: kan de ouder in die taal in losse woorden of korte zinnen tegen het kind zeggen dat ze gaan eten? Kan de ouder een gesprekje voeren met de buren over hoe het met ze gaat? Kan de ouder zelf een gesprek met een arts voeren, of praten over het nieuws of de politiek? En zou dit vloeiend gaan, of heeft de ouder dan soms moeite om de juiste woorden of zinnen te vinden?</p> <p>Je vraagt de spreekvaardigheid van iedere ouder voor iedere taal goed uit en beslist op basis hiervan welke antwoordcategorie passend zou zijn. Vink per taal één van de antwoordcategorieën aan op het antwoordformulier.</p>
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft (subjectieve) informatie over de spreekvaardigheid van de ouder in de talen die hij/zij tegen het kind spreekt. De ouder geeft aan hoe hij/zij zelf kijkt naar de spreekvaardigheid. Wanneer een ouder meerdere talen spreekt tegen het kind, geeft deze vraag inzicht in de verschillen in taalbeheersing van de verschillende talen. Als uit deze vraag naar voren komt dat de ouder in geen van de talen makkelijk kan praten over de meeste onderwerpen, kan dit aanleiding geven om hier verder over in gesprek te gaan (zie ook de vragen in Deel 3 om meer inzicht te krijgen in de andere talen van de ouder en Deel 4 om meer inzicht te krijgen in de toekomstwensen voor de verschillende talen).
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.d. Welke taal of talen spreken jullie als ouders thuis met elkaar?

Wat voor antwoord wil je?	Welke taal spreken de ouders als ze onderling met elkaar communiceren? Als ouders in meerdere talen met elkaar communiceren, dan noteer je al deze talen.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft een beeld van de taalsituatie in het gezin. De taal die ouders onderling spreken is niet noodzakelijk gelijk aan de taal die ze gebruiken in de directe communicatie met het kind. Deze vraag geeft

	daarmee informatie over het indirecte taalaanbod dat het kind krijgt binnen de thuissituatie.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.e. Heeft je kind broertjes of zusjes, en hoe oud zijn zij?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle broertjes en zusjes (ook eventuele halfbroers of -zussen) van het kind en hun leeftijd in jaren. Noteer ook of ze nog thuis wonen.
Waarom stel je deze vraag?	Dit is een inleidende vraag om een beeld te krijgen van de gezinssamenstelling. Mogelijk kan deze informatie ook al uit eerdere gesprekken of verslaglegging verkregen worden. Als op basis van deze vraag blijkt dat het kind broertjes en zusjes heeft voorbij de prelinguale fase, dan kunnen Vraag 1.f en Vraag 1.g gesteld worden.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.f. Welke taal of talen spreken zij tegen jou/jullie?

Wat voor antwoord wil je?	Geef voor iedere taal die is ingevuld bij Vraag 1.a aan of de andere kinderen in het gezin deze taal spreken tegen de ouders. Het maakt niet uit of de ouder in dezelfde taal terugpraat. Als een kind meerdere talen spreekt tegen de ouders, kun je eventueel doorvragen of de ene taal meer gesproken wordt dan de andere. Deze vraag vul je voor ieder kind apart in. Vul 'n.v.t.' in als het kind nog niet spreekt.
Waarom stel je deze vraag?	Met deze vraag krijg je een beeld van de talen die de andere kinderen in het gezin beheersen. Dit geeft informatie over de verwachtingen die je mag hebben met betrekking tot de ontwikkeling van de verschillende talen van het kind waarvoor het Vraaggesprek Meertaligheid afgenomen wordt. Daarnaast geeft de vraag informatie over het indirecte taalaanbod dat het kind krijgt binnen de thuissituatie.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.g. Welke taal of talen spreken de kinderen in het gezin met elkaar?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle talen die de kinderen onderling gebruiken. Vraag ook uit of er tussen de kinderen verschil is in welke taal of talen ze gebruiken om met elkaar te communiceren. Het is goed om na te gaan of er verschil is tussen de talen die de andere kinderen onderling spreken, en de taal die
---------------------------	---

	de andere kinderen gebruiken wanneer ze praten tegen het kind waarvoor het Vraaggesprek Meertaligheid wordt afgenomen.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft informatie over zowel het directe als het indirecte taalaanbod dat het kind krijgt in de thuissituatie. Daarbij geeft deze vraag specifiek inzicht in het taalaanbod dat het kind krijgt in de interactie met andere kinderen. Inzicht in de talen die de andere kinderen in het gezin onderling spreken geeft bovendien informatie over de verwachtingen die je mag hebben met betrekking tot de ontwikkeling van de verschillende talen van het kind waarvoor het Vraaggesprek Meertaligheid afgenomen wordt.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.h. Is er nog iemand anders regelmatig bij jullie thuis? Welke taal spreekt diegene tegen je kind en hoe goed spreekt diegene die taal?

Wat voor antwoord wil je?	In sommige gezinnen spelen opa's, oma's, een au pair of oppas een grote rol in de opvoeding van de kinderen. Zij zijn bijvoorbeeld één of meerdere dagen per week langere tijd bij het kind. Als dit het geval is, noteer je om welke persoon of personen dit gaat. Noteer daarnaast welke taal die persoon spreekt tegen het kind en hoe goed ze die taal beheersen (zie Vraag 1.c voor uitleg over de verschillende antwoordcategorieën).
Waarom stel je deze vraag?	Je wilt weten welke mensen allemaal betrokken zijn bij de opvoeding van het kind. In sommige gezinnen komt het voor dat opa's, oma's of een au pair evenveel of zelfs meer tijd doorbrengen met het kind dan de ouders zelf. Dit heeft een belangrijke invloed op het taalaanbod dat het kind krijgt. Indien je merkt dat een andere persoon dan de ouders vaker bij het kind is dan de ouders zelf, kan overwogen worden om sommige vragen ook over die persoon (of personen) te stellen.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.i. In veel meertalige gezinnen worden de verschillende talen door elkaar gebruikt. Dat is heel normaal. Je zegt dan bijvoorbeeld woorden of zinnen uit [taal 1], terwijl je aan het praten bent in [taal 2]. Of je wisselt misschien de talen af tussen zinnen. Gebeurt dat bij jullie thuis ook? Hoe vaak gebeurt dit?

Wat voor antwoord wil je?	Om een reëel beeld te krijgen van de manier waarop de talen aangeboden worden binnen het gezin, wil je weten in welke mate de talen gemixt worden. Hierbij kun je aankruisen of het mixen van talen
----------------------------------	---

	niet, soms of vaak gebeurt. Vraag eventueel door naar de manier waarop de talen met elkaar gemixt worden.
Waarom stel je deze vraag?	Recent onderzoek heeft laten zien dat het mixen van talen een natuurlijk en veelvoorkomend verschijnsel is binnen meertalige gezinnen ⁶ . Talen worden vaak niet strikt gescheiden aangeboden, maar juist door elkaar gebruikt. Deze vraag is bedoeld om een reëler beeld te krijgen van de manier waarop de verschillende talen gebruikt en gemixt worden binnen het gezin. Let op dat deze vraag geen inzicht geeft in de kwaliteit van het taalaanbod, maar enkel in de taalsituatie binnen het gezin. Deze vraag kan tevens geruststelling bieden aan ouders over eventuele zorgen en opvattingen die zij hebben over het mixen van talen, zowel door zichzelf als door hun kind.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 1.j. Zing je liedjes met je kind? In welke taal of talen doe je dat?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle talen waarin de ouder zingt met het kind. Je wilt voornamelijk weten welke taal een ouder kiest om te zingen. Eventueel kun je doorvragen hoe vaak er gezongen wordt. Deze vraag stel je apart aan beide ouders.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft informatie over hoe ouder en kind de verschillende talen onderling gebruiken. Daarnaast krijg je met Vraag 1.j t/m Vraag 1.m informatie over de verschillende (taalstimulerende) situaties waarin het kind in aanraking komt met de verschillende talen. Het antwoord op deze vragen kan een startpunt bieden om in de vervolgspraak verder met ouders in gesprek te gaan over de keuzes die ze hierin kunnen maken.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 1.k. Is het in jouw opvoeding en omgeving gebruikelijk om verhalen te vertellen of om voor te lezen? Doe jij dit ook wel eens met je kind? In welke taal of talen doe je dat?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle talen waarin de ouder verhalen vertelt of voorleest aan het kind. Je wilt voornamelijk weten welke taal een ouder kiest om te vertellen of voor te lezen. Eventueel kun je doorvragen hoe vaak er verteld of voorgelezen wordt. Deze vraag stel je apart aan beide ouders.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft informatie over hoe ouder en kind de verschillende talen onderling gebruiken. Daarnaast krijg je met Vraag 1.j t/m Vraag

⁶ Kremin et al., 2022

	<p>1.m informatie over de verschillende (taalstimulerende) situaties waarin het kind in aanraking komt met de verschillende talen. Het antwoord op deze vragen kan een startpunt bieden om in de vervolgspraak verder met ouders in gesprek te gaan over de keuzes die ze hierin kunnen maken.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Ja.</p>

Vraag 1.1. Kijkt je kind naar filmpjes of speelt je kind spelletjes op de telefoon of tablet? In welke taal of talen is dat dan?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer alle talen waarin het kind filmpjes kijkt of spelletjes speelt op de telefoon of tablet. Vraag door naar de frequentie en de duur van de schermtijd: hoe vaak en hoelang kijkt het kind naar een telefoon, tablet of televisie? Probeer daarnaast in kaart te brengen hoe de filmpjes gekozen worden en wie daarin de taal kiest: maakt de ouder deze beslissing, of kiest het kind zelf?</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Schermtijd is een steeds grotere rol gaan spelen in het leven van jonge kinderen. Verschillende onderzoeken tonen een negatief verband tussen (passieve) schermtijd en de taalontwikkeling van jonge kinderen ⁷. Zo is langere schermtijd geassocieerd met minder interactie tussen ouder en kind en lagere scores op maten voor taalbegrip en woordenschat. Belangrijke factoren die invloed hebben op dit effect, zijn de kwaliteit en kenmerken van de filmpjes en de aanwezigheid van een meekijkende ouder. Wanneer de ouder meekijkt met het kind en praat over wat ze zien, kan schermtijd ook een positieve invloed hebben op de taalontwikkeling van het kind.</p> <p>Deze vraag geeft inzicht in de schermtijd van het kind en in de talen die het kind via multimedia aangeboden krijgt. In de praktijk worden regelmatig kinderen gezien die Engelse woorden gebruiken - geleerd van Engelstalige filmpjes - terwijl hun taalontwikkeling in de thuistaal en het Nederlands ver achterblijft. Met deze vraag kan de invloed van het multimediegebruik op het taalaanbod aan het kind in kaart gebracht worden. Indien van toepassing kan het wenselijk zijn om door te vragen naar de momenten waarop het kind schermtijd krijgt. Het komt voor dat kinderen schermtijd krijgen op het moment dat er bezoek is waarmee de thuistaal gesproken wordt. Houd in gedachten dat dit ten koste gaat van het directe taalaanbod dat het kind op dat moment krijgt.</p> <p>In het vervolgesprek met ouders geeft deze vraag aanknopingspunten om verder te praten over het multimediegebruik en de invloed ervan op de taalontwikkeling van het kind. Zo kan samen met ouders gekeken worden welke keuzes ze hierin kunnen maken om het (directe) taalaanbod in de belangrijke talen te verhogen. Denk daarbij zowel aan de duur en frequentie van de schermtijd, alsook aan de regie die ouders</p>

⁷ Zie o.a. Brushe et al., 2024; Bhutani et al., 2024; Massaroni et al., 2024; Mustonen et al., 2022; Rayce et al., 2024

	kunnen nemen in het kiezen van de (kwaliteit, kenmerken en taal van de) filmpjes.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 1.m. Het is mooi dat je meerdere talen spreekt. Ik ga nu verschillende situaties opnoemen en vragen welke taal je dan spreekt. Er is geen goed of fout antwoord. Welke taal spreek je met je kind als je je kind wilt troosten? Als je boos bent op je kind? Als je je kind wast of naar bed brengt? Als je met je kind speelt of knuffelt?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer per ouder welke taal wordt gesproken tijdens iedere afzonderlijke situatie. Als een ouder aangeeft meerdere talen te spreken, dan kun je doorvragen naar de verhouding tussen de talen en of de talen in de situatie gemixt worden.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft belangrijke informatie over de taal waarin ouders met hun kind communiceren in verschillende situaties. Soms geven ouders aan dat ze veel in het Nederlands doen, maar schakelen ze in emotionele situaties toch over naar de taal van hun hart. Wees duidelijk naar de ouders dat je deze vraag niet controlerend bedoelt, maar dat je vooral benieuwd bent naar hoe de talen op verschillende momenten gebruikt worden. Deze vraag kan voor bewustwording zorgen voor de logopedist, maar ook voor ouders wanneer zij merken dat bepaalde talen situatie- of emotieafhankelijk worden gebruikt.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 1.n. Hoeveel contact heeft je kind met andere mensen die [de thuistaal] spreken en op welke manier? Neem je jouw kind wel eens mee naar een land waar men [de thuistaal] spreekt? Bezoek je mensen in Nederland? Of zie je mensen online? En hoe vaak/hoelang doe je dit?

Wat voor antwoord wil je?	Met deze vraag wil je in kaart brengen hoeveel contact het kind heeft met mensen die de thuistaal spreken buiten het gezin om. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen mensen die in het buitenland bezocht worden (bijvoorbeeld het land van herkomst), mensen die in Nederland bezocht worden en mensen waarmee het kind regelmatig videobelt. Noteer bij iedere vorm van contact of dit van toepassing is voor het kind en met welke regelmaat dit gebeurt. Wanneer het gezin regelmatig naar een land gaat waar de thuistaal gesproken wordt, noteer je ook hoelang ze gemiddeld in deze landen blijven wanneer ze erheen gaan. Vraag eventueel door wat ze doen als ze daar zijn en wie ze daar bezoeken. Ook kan het interessant zijn om te vragen hoe het kind zich talig redt in die
----------------------------------	--

	<p>omgeving en of ze na afloop verandering merken in de taalontwikkeling van hun kind.</p> <p>Let op: wees voorzichtig met het vragen naar buitenlandbezoek wanneer ouders uit een oorlogsgebied komen.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag geeft inzicht in het taalaanbod van de thuistaal buitenshuis.</p> <p>Wanneer kinderen naar een land gaan waar de thuistaal wordt gesproken, komen ze mogelijk in contact met (eentalige) thuistaal-sprekende personen. Het kind wordt dan als het ware ondergedompeld in de thuistaal, wat een grote invloed kan hebben op de verwerving van die taal.</p> <p>Bezoek in Nederland kan zorgen voor taalaanbod in de thuistaal op een regelmatigere basis. Vraag hierbij eventueel door naar de mate waarin het kind betrokken wordt bij het bezoek.</p> <p>Wanneer een kind familieleden heeft in het buitenland (bijvoorbeeld een opa en oma in het land van herkomst), kan er ook regelmatig gevideobeld worden. Ook dit geldt als direct taalaanbod van (mogelijk eentalige) thuistaal-sprekende volwassenen. Controleer hierbij goed of het kind zelf (mee) videobelt, of dat ouders videobellen terwijl het kind iets anders doet.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Ja.</p>

Vraag 1.o. Hoeveel contact heeft je kind met andere kinderen die ook [de thuistaal] spreken?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer hoe vaak het kind (gemiddeld) contact heeft met andere kinderen die opgroeien met dezelfde thuistaal. Denk hierbij ook aan eventuele neefjes of nichtjes. Het maakt bij deze vraag niet uit of de kinderen onderling de thuistaal of het Nederlands spreken.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Met Vraag 1.o t/m Vraag 1.q krijg je een beeld van de interactie die het kind heeft met leeftijdsgenoten buitenshuis. Contact met leeftijdsgenoten verschilt in meerdere opzichten van contact met volwassenen. De interactie met leeftijdsgenoten kan daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de communicatieve en sociale vaardigheden van het kind. Deze vraag geeft specifiek inzicht in de frequentie van het contact met leeftijdsgenoten die opgroeien met dezelfde thuistaal of thuistalen. In combinatie met Vraag 1.p geeft deze vraag informatie over het taalaanbod dat het kind van leeftijdsgenoten krijgt in de thuistaal of thuistalen.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Nee, tenzij er aanwijzingen zijn dat dit veranderd is.</p>

Vraag 1.p. Welke taal of talen spreken zij dan met elkaar?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle talen waarin de kinderen uit Vraag 1.o met elkaar communiceren. Als er meerdere talen gebruikt worden, kun je doorvragen wat de verhouding is waarin de talen gesproken worden.
Waarom stel je deze vraag?	Met Vraag 1.o t/m Vraag 1.q krijg je een beeld van de interactie die het kind heeft met leeftijdsgenoten buitenshuis. Deze vraag geeft specifiek inzicht in de taal of talen die de kinderen zelf verkiezen in de interactie met elkaar. Daarnaast geeft deze vraag in combinatie met Vraag 1.o een beeld van het taalaanbod dat het kind van leeftijdsgenoten krijgt in de thuistaal.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee, tenzij er aanwijzingen zijn dat dit veranderd is.

Vraag 1.q. Hoeveel contact heeft je kind met andere kinderen die Nederlands spreken?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer hoe vaak het kind (gemiddeld) contact heeft met andere kinderen die Nederlands spreken. Denk hierbij zowel aan kinderen die het kind ziet op de behandelgroep, peuterspeelzaal of kinderdagverblijf, als aan kinderen buiten deze settings (bijvoorbeeld buurkinderen). Het maakt niet uit of deze kinderen een- of meertalig opgroeien. Van belang is vooral dat ze in het contact met het kind Nederlands spreken.
Waarom stel je deze vraag?	Met Vraag 1.o t/m Vraag 1.q krijg je een beeld van de interactie die het kind heeft met leeftijdsgenoten buitenshuis. Contact met leeftijdsgenoten verschilt in meerdere opzichten van contact met volwassenen. De interactie met leeftijdsgenoten kan daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de communicatieve en sociale vaardigheden van het kind. Deze vraag geeft specifiek informatie over de frequentie waarin het kind het Nederlands aangeboden krijgt in interactie met leeftijdsgenoten.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee, tenzij er aanwijzingen zijn dat dit veranderd is.

Vraag 1.r. We hebben het nu gehad over de talen die je kind hoort. Hebben jullie als ouders samen afspraken gemaakt over wanneer jullie welke taal spreken? Bijvoorbeeld of jullie in sommige situaties altijd een bepaalde taal spreken?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer of ouders samen een gesprek hebben gevoerd over hoe ze de meertalige opvoeding vorm willen geven. Als hierbij concrete afspraken zijn gemaakt, noteer je dit ook. Welke afspraken precies zijn gemaakt,
----------------------------------	--

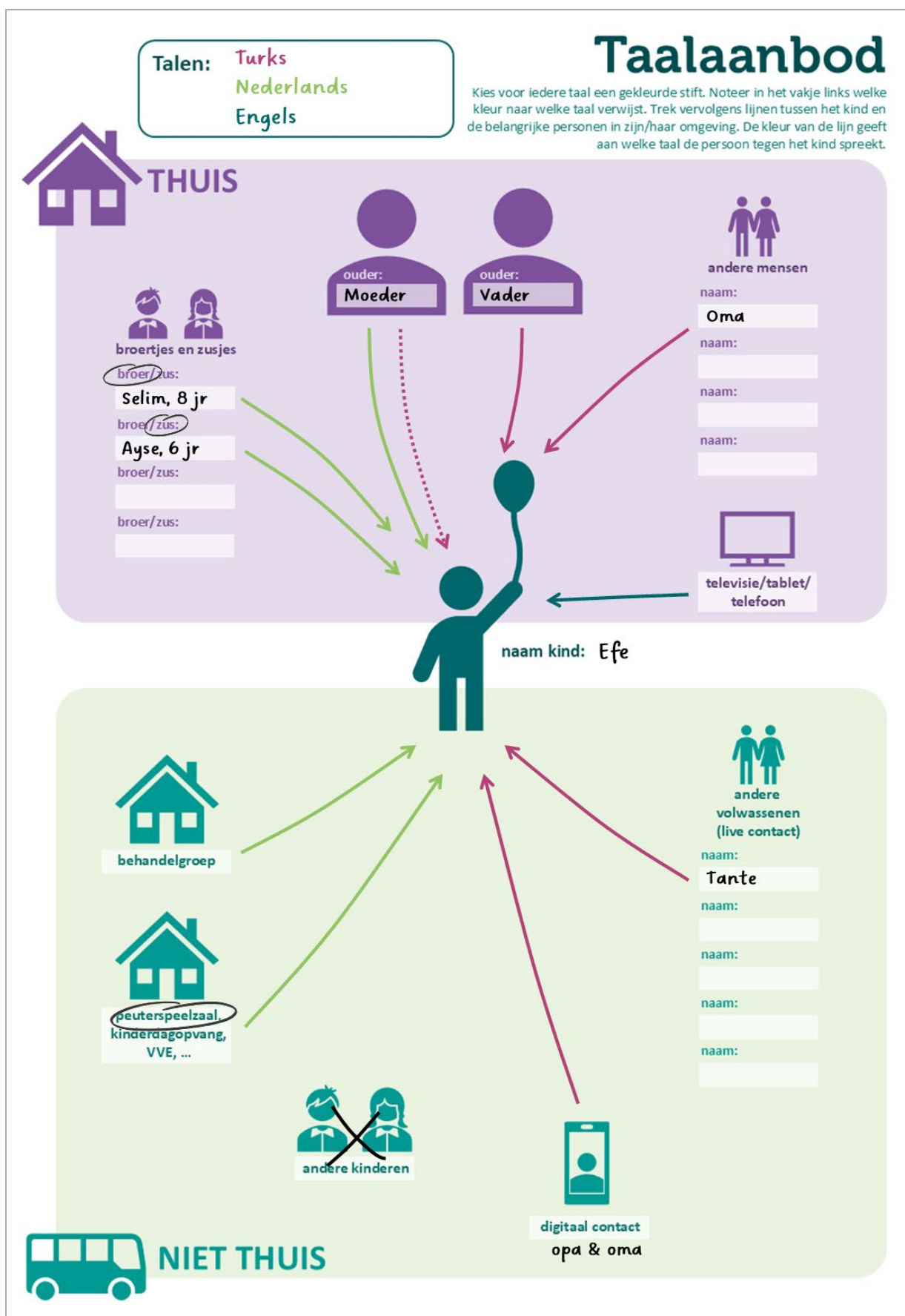
	kun je wel uitvragen maar hoeft je niet te noteren. Je wilt vooral weten in welke mate ze over de meertalige opvoeding nagedacht en gesproken hebben.
Waarom stel je deze vraag?	Uit onderzoek blijkt dat drie factoren een belangrijke rol spelen in de manier waarop meertalige gezinnen de taalsituatie thuis vormgeven: de <i>praktijk</i> (hoe de talen daadwerkelijk gebruikt worden), <i>overtuigingen</i> (ideeën over en houding ten opzichte van de talen, het taalgebruik en de meertalige taalverwerking), en <i>management</i> (in welke mate bewuste keuzes gemaakt worden in de meertalige opvoeding). ⁸ Met deze vraag wordt de factor ‘management’ uitgelicht. Deze vraag geeft inzicht in hoeverre ouders bewust hebben nagedacht over hoe ze de meertalige opvoeding in willen richten. Je wilt weten of ouders bewuste keuzes hebben gemaakt over de taalsituatie thuis en wat hun wensen en overwegingen daarin waren. Dit inzicht kan helpen bij het verdere gesprek met ouders over hoe ze de meertalige opvoeding in kunnen richten. Wees je ervan bewust dat de afspraken die ouders onderling hebben gemaakt kunnen verschillen van wat ze in de praktijk doen, of van wat ze eigenlijk denken dat ze zouden moeten doen. Probeer daarom te voorkomen dat deze vraag overkomt als een controlerende vraag. Maak duidelijk dat de meertalige opvoeding een dynamisch proces is en dat afspraken in de loop van de tijd kunnen veranderen.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Je herhaalt deze vraag alleen wanneer bij de vorige afname ‘nee’ geantwoord is op deze vraag.

Vraag 1.s. Ik ga een overzicht maken van de talen die je kind hoort van de verschillende mensen om hem/haar heen. Zijn we nog iemand vergeten? Als je dit ziet, kun je dan bedenken welke taal je kind het meest hoort, en welke daarna? Kun je inschatten hoeveel procent van de tijd je kind de verschillende talen hoort?

Wat voor antwoord wil je?	<p>Start met het invullen van het overzicht van het taalaanbod op bladzijde 44 (zie Afbeelding 1 voor een voorbeeld van een ingevuld overzicht). Door het overzicht in te vullen creëer je een schematische weergave van de talen die het kind aangeboden krijgt van de verschillende mensen binnen- en buitenshuis. Controleer bij de ouders of jullie alles hebben besproken, of dat jullie nog een belangrijke persoon zijn vergeten. Vraag in eerste instantie aan de ouders of zij op basis van dit overzicht de talen op volgorde kunnen zetten, van meest gehoord naar minst gehoord gedurende de week. Vervolgens kun je proberen te vragen of zij een percentage aan de verschillende talen kunnen koppelen. Het percentage geeft weer hoeveel procent het kind de taal hoort gedurende een week. Dit mag een globale schatting zijn. De percentages moeten samen optellen tot 100%.</p> <p>Het inschatten van de percentages zal voor sommige ouders te lastig zijn. In dat geval probeer je te achterhalen of er een groot verschil is tussen</p>
----------------------------------	--

⁸ Byers-Heinlein et al., 2020; Hollebeke et al., 2022; Hollebeke et al., 2023; Hollebeke, I., 2024.

	<p>de taal die het meest gehoord wordt en de taal die daarna het meest gehoord wordt, om toch een indruk te krijgen van de verhouding tussen de talen.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag geeft inzicht in de mate waarin het taalaanbod verdeeld is over de verschillende talen. Je wilt weten welke taal het meest aangeboden wordt en wat de verhouding is tussen de verschillende talen.</p> <p>Daarnaast kan het invullen van het overzicht voor meer inzicht zorgen bij ouders over de talen die hun kind aangeboden krijgt. Dit inzicht is nodig om in een vervolgspraak verder te kunnen praten over de keuzes die ouders in de meertalige opvoeding kunnen maken.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Ja.</p>

Deel 2: Taalontwikkeling van het kind

Doel van het onderdeel

Het tweede onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid geeft inzicht in de meertalige taalontwikkeling van het kind. Het doel van dit onderdeel is om een globale indruk te krijgen van de verschillende talen waarin het kind zich ontwikkelt en welke taal hierin het meest prominent is. Op basis hiervan kan bepaald worden of en wat voor meertaligheidsonderzoek nodig is om de taalontwikkeling van het kind verder in kaart te brengen. Houd in acht dat dit onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid op zichzelf niet voldoende is om een uitspraak te kunnen doen over het niveau waarop het kind de verschillende talen beheerst: hiervoor is uitgebreidere taaldiagnostiek nodig.

Inleiding voor ouders

Voordat van start gegaan wordt met het tweede onderdeel, leidt de logopedist het onderdeel kort in:

“We hebben het net gehad over de talen die je kind hoort. Ik ga nu vragen stellen over de talen die je kind allemaal spreekt en begrijpt.”

Uitleg per vraag

Vraag 2.a. Welke taal of talen spreekt je kind?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer alle talen waarin het kind zich uit kan drukken. Ook als het kind slechts enkele woorden spreekt in een taal, noteer je deze taal. Als het kind nog niet spreekt, noteer je ‘n.v.t.’.</p> <p>Let op: Check bij de ouders of ze snappen dat het alleen over spreken gaat en niet over begrijpen. In sommige talen kan deze vraag mogelijk verkeerd geïnterpreteerd worden, omdat het onderscheid tussen de concepten ‘spreken’ en ‘begrijpen’ in die talen minder eenduidig is. Zie voor verduidelijking ook de Begrippenlijst.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag geeft inzicht in de verschillende talen die het kind aan het verwerven is.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Nee, tenzij het kind bij de eerdere afname nog niet sprak.</p>

Vraag 2.b. Welke taal of talen spreekt je kind het beste?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer de taal waarin het kind zich het beste uit kan drukken. Als het kind twee (of meer) talen op hetzelfde niveau beheerst, kruis je beide talen aan.</p>
---	---

<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag is bedoeld om eventuele verschillen in de beheersing van de afzonderlijke talen in kaart te brengen. Bovendien geeft deze vraag informatie over welke taal of talen belangrijk zijn om in kaart te brengen wanneer je het taalproductieniveau van het kind wilt bepalen.</p> <p>Bij deze vraag kan het wenselijk zijn om door te vragen op welke manier ouders verschil merken tussen de talen. Wat kan het kind in de ene taal wel, maar in de andere taal niet (of minder goed)? Bij herhaalde afname kan het tevens wenselijk zijn om door te vragen wat er is veranderd ten opzichte van de vorige afname. Ook kun je eventueel doorvragen of het kind weerstand toont tegen bepaalde talen, bijvoorbeeld als het kind de thuistaal weigert te spreken.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Ja.</p>

Vraag 2.c. Welke taal spreekt je kind meestal (meer dan 50%) tegen jou?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer de taal die het kind het meest gebruikt in de communicatie met de ouder. Het maakt niet uit in welke taal de ouder terugspreekt. Vraag dit voor beide ouders apart uit. Als het kind nog niet spreekt, noteer je 'n.v.t.'.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>In het eerste deel van het Vraaggesprek Meertaligheid heb je informatie verzameld over de talen die binnen het gezin gesproken worden. Hiermee ben je meer te weten gekomen over het taalaanbod aan het kind. Met deze vraag wil je in kaart brengen welke taal het kind kiest om terug te praten tegen de ouders. Deze vraag geeft informatie over welke taal op dit moment de voorkeur heeft van het kind in de communicatie met zijn ouders. Daarnaast draagt deze vraag bij aan het beeld van de verschillende communicatiepartners die het kind heeft in de verschillende talen.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Ja.</p>

Vraag 2.d. Welke taal of talen begrijpt je kind?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer alle talen die het kind (deels) begrijpt. Ook wanneer het kind enkel losse woorden begrijpt in een taal, noteer je deze taal.</p> <p>Let op: Check bij de ouders of ze snappen dat het alleen over begrijpen gaat en niet over spreken. In sommige talen kan deze vraag mogelijk verkeerd geïnterpreteerd worden, omdat het onderscheid tussen de concepten 'spreken' en 'begrijpen' in die talen minder eenduidig is. Zie voor verduidelijking ook de Begrippenlijst.</p>
---	--

Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft inzicht in de verschillende talen die het kind aan het verwerven is.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 2.e. Welke taal of talen begrijpt je kind het beste?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer de taal die het kind het beste lijkt te begrijpen. Als het kind twee (of meer) talen op hetzelfde niveau beheerst, kruis je beide talen aan.
Waarom stel je deze vraag?	<p>Deze vraag is bedoeld om eventuele verschillen in de beheersing van de afzonderlijke talen in kaart te brengen. Bovendien geeft deze vraag informatie over welke taal of talen belangrijk zijn om in kaart te brengen wanneer je het taalbegripsniveau van het kind wilt bepalen.</p> <p>Bij deze vraag kan het wenselijk zijn om door te vragen op welke manier ouders verschil merken tussen de talen. Wat begrijpt het kind in de ene taal wel, maar in de andere taal niet (of minder goed)? Bij herhaalde afname kan het wenselijk zijn om door te vragen wat er is veranderd ten opzichte van de vorige afname. Ook kun je eventueel doorvragen of het kind weerstand toont tegen bepaalde talen, bijvoorbeeld als het kind de thuistaal niet wil horen.</p>
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 2.f. Maak je je zorgen over hoe je kind de verschillende talen spreekt?

Wat voor antwoord wil je?	Deze vraag geeft ruimte aan ouders om zelf te bewoorden hoe ze op dit moment naar de taalontwikkeling van hun kind kijken.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag geeft informatie over de huidige attitude van ouders ten aanzien van de taalontwikkeling van hun kind: maken zij zich zorgen, of verloopt de taalontwikkeling volgens hen naar behoren? Zijn ze druk bezig om de taalontwikkeling op gang te brengen, of zien ze het als iets dat vanzelf wel goed komt? In hoeverre accepteren ouders dat de taalontwikkeling van hun kind achterloopt? En maken zij zich meer zorgen over één taal dan over de andere taal of talen?
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Deel 3: Achtergrondinformatie ouders

Doel van het onderdeel

Het derde deel van het Vraaggesprek Meertaligheid bestaat uit vragen waarin de migratiegeschiedenis en taalachtergrond van de ouder(s) wordt uitgevraagd. Deze vragen geven een indicatie van het niveau waarop de ouders de verschillende talen beheersen en hoe belangrijk de verschillende talen voor hen zijn. In dit onderdeel wordt gestart met **Vraag 3.a** t/m **Vraag 3.e**. Vervolgens worden de talen uit **Vraag 3.c** één voor één langsgegaan en stelt de logopedist per taal de vervolgvragen (**Vraag 3.f** t/m **Vraag 3.j**) om iedere taal goed in beeld te krijgen. Alle vragen uit dit onderdeel worden aan iedere ouder apart gesteld. Als een kind bijvoorbeeld zowel een vader als een moeder heeft, wordt dit onderdeel één keer helemaal ingevuld voor vader, en één keer helemaal voor moeder.

Inleiding voor ouders

Voordat van start gegaan wordt met het derde onderdeel, leidt de logopedist het onderdeel kort in:

“We hebben het nu uitgebreid gehad over de talen van je kind. Dat deel is nu klaar. Nu wil ik graag een paar vragen stellen over jou/jullie, en over de talen die jij/jullie allemaal gesproken hebt/hebben.”

Uitleg per vraag

Vraag 3.a. In welke landen heb je gewoond?

Wat voor antwoord wil je?	Noteer alle landen waarin de ouder (tijdelijk) heeft gewoond.
Waarom stel je deze vraag?	Je wilt een beeld krijgen van de migratiegeschiedenis van de ouder. Dit geeft informatie over de talige omgevingen waarin de ouder zich heeft begeven. Denk daarbij aan de taaldiversiteit binnen het land, de officiële taal of talen, eventuele minderheidstalen en de bijbehorende status van de verschillende talen. Ook geeft de migratiegeschiedenis inzicht in de talen die nodig zijn geweest voor de ouder om zich te redden binnen de maatschappij – met name wanneer de ouder een uitgebreide migratiegeschiedenis of vluchtelingverleden heeft. De talige omgeving zegt daarmee iets over de omstandigheden waarin de ouder de verschillende talen geleerd en gesproken heeft.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.b. Hoelang woon je in Nederland?

Wat voor antwoord wil je?	Hoelang geleden is de ouder naar Nederland gekomen? Je noteert dit (indien mogelijk) in jaren en maanden.
----------------------------------	---

<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Je wilt een beeld krijgen van de migratiegeschiedenis van de ouder om meer te weten te komen over de talige omgevingen waarin de ouder zich begeven heeft. Je vraagt daarom specifiek naar hoelang de ouder al in Nederland <i>woont</i>, en niet naar hoelang de ouder al Nederlands <i>spreekt</i>. Hoelang de ouder al Nederlands spreekt, komt verderop in dit onderdeel aan bod.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Nee.</p>

Vraag 3.c. Welke talen spreek je allemaal, of heb je gesproken?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Noteer alle talen die de ouder nu nog spreekt, of in het verleden heeft gesproken. Het gaat hierbij om alle talen die de ouder actief (heeft) gebruikt in het dagelijks leven.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Deze vraag geeft een overzicht van de verschillende talen die de ouder beheerst of beheerst heeft. Deze vraag vormt daarmee het startpunt om de taalachtergrond en de taalbeheersing van de ouder in de verschillende talen beter in kaart te brengen. Met Vraag 3.f kan dieper ingegaan worden op de specifieke variant of eventuele dialecten van de desbetreffende taal.</p>
<p>Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?</p>	<p>Nee.</p>

Vraag 3.d. Wat voor onderwijs heb je gevolgd? Welke taal of talen spraken de docenten in de les?

<p>Wat voor antwoord wil je?</p>	<p>Wat was de voertaal van het onderwijs dat ouders hebben gevolgd? Het gaat hierbij specifiek om de taal waarin de vakken zijn onderwezen en niet om welke vreemde talen ze hebben geleerd op school. Om dit in kaart te kunnen brengen, is het belangrijk om te vragen welke vormen van onderwijs de ouder heeft genoten. Denk daarbij niet alleen aan basisonderwijs, voortgezet onderwijs of vervolgoopleidingen, maar bijvoorbeeld ook aan een Koranschool. Wees alert dat er ook ouders kunnen zijn die helemaal geen formeel onderwijs hebben gevolgd, waardoor deze vraag mogelijk gevoelig ligt. Taalcurssussen worden bij deze vraag niet meegerekend. Deze cursussen komen terug in Vraag 3.i.</p>
<p>Waarom stel je deze vraag?</p>	<p>Met deze vraag krijg je een beeld van de talige omgeving waarin de ouder is opgegroeid. In de schoolsituatie worden vaak andere onderwerpen besproken dan in de thuissituatie. Zo worden in de schoolsituatie specifieke woorden gebruikt die thuis niet of minder gebruikt worden (zg. schooltaalwoorden). Dit heeft invloed op de woordenschat en de taalvaardigheid van de ouder in die taal. In sommige landen, bijvoorbeeld met een koloniaal verleden, wijkt de officiële voertaal in het onderwijs af van de taal die meestal in de thuissituatie</p>

	<p>gesproken wordt. Ook dit kan van invloed zijn op de woordenschat en de taalvaardigheid in verschillende situaties.</p> <p>Deze vraag geeft inzicht in de beheersing van de taal waarin onderwezen wordt. Dit kan nuttig zijn naast het (subjectieve) oordeel van ouders over hun eigen taalbeheersing. Let op: het antwoord op deze vraag geeft alleen informatie over wat een ouder <i>wel</i> kan in een taal waarin onderwijs is gevolgd, en niet over wat een ouder <i>niet</i> kan in talen waarin geen onderwijs is gevolgd.</p>
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.e. In welke taal of talen lees je boeken, volg je het nieuws of gebruik je sociale media?

Wat voor antwoord wil je?	Je noteert alle talen waarin de ouder in zijn/haar vrije tijd leest, het nieuws volgt of sociale media gebruikt. Hoe vaak de taal hiervoor gekozen wordt is niet belangrijk.
Waarom stel je deze vraag?	Deze vraag zegt iets over hoe belangrijk de verschillende talen voor de ouder zijn. Met name onder mensen met een vluchtelingverleden kan een grote behoefte bestaan om in contact te blijven met het land van herkomst en de bijbehorende cultuur. Dit beïnvloedt ook de keuze voor de taal waarin gelezen wordt of het nieuws gevolgd wordt. Het doel van deze vraag is niet om te achterhalen wat het kind hoort, maar om na te gaan wat op dit moment het belang en de status van de verschillende talen voor de ouder zijn. Daarnaast geeft deze vraag informatie over de mate waarin de ouder op de hoogte blijft van ontwikkelingen in de thuistaal, zoals het gebruik van nieuwe woorden of uitdrukkingen.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vervolg vragen per taal

Vraag 3.f. Spreek je een dialect van de taal?

Wat voor antwoord wil je?	<p>Je wilt precies weten welke taal of talen de ouder spreekt. Vraag goed uit of de taal in verschillende streken anders gesproken wordt. Wanneer de taal een standaardtaal betreft, die bijvoorbeeld ook door overheden of in de media gebruikt wordt, kun je vragen of de ouder de standaardtaal spreekt of een (streekgebonden) dialect. Als er thuis een dialect wordt gesproken, wil je exact weten uit welke stad of streek dit dialect komt, en (indien mogelijk) hoe het dialect heet.</p> <p>Daarnaast kennen talen die in meerdere landen gesproken worden ook meerdere varianten. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het Marokkaans</p>
----------------------------------	---

	<p>Arabisch versus het Egyptisch Arabisch, of het Schots Engels versus het Australisch Engels. Ook dit verstaan we hier onder 'dialect'.</p> <p>Om deze vraag goed te kunnen stellen, is het wenselijk dat je van tevoren al informatie hebt verzameld over de taaldiversiteit in het land van herkomst en de verschillende varianten van de thuistaal. Zie hiervoor ook de Algemene instructies voor afname.</p>
Waarom stel je deze vraag?	<p>Je stelt deze vraag om preciezere informatie over de talen van de ouder te krijgen. Deze vraag is daarnaast van belang voor het inschakelen van de juiste tolk voor het meertaligheidsonderzoek van het kind (indien van toepassing). Wanneer het Vraaggesprek Meertaligheid ook afgenomen wordt met een tolk, kan geëvalueerd worden of de tolk de juiste variant van de thuistaal spreekt, of dat het voor het kind belangrijk is om een tolk uit een andere streek te vinden.</p>
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?

Wat voor antwoord wil je?	<p>Je wilt weten in welk land of in welke streek de ouder de verschillende talen heeft geleerd en op welke manier de talen geleerd zijn. Heeft de ouder de taal bijvoorbeeld op natuurlijke wijze geleerd omdat dat de taal van de omgeving was, of heeft de ouder hiervoor een talencursus gevolgd? Was de taal de voertaal in het gezin, of heeft de ouder de taal op school geleerd omdat het daar de voertaal was?</p>
Waarom stel je deze vraag?	<p>Je wilt een beeld krijgen van de manier waarop de ouder de talen heeft geleerd, waarom het belangrijk was voor de ouder om die taal te leren, en in welke omgeving de taal is verworven. Dit geeft indirecte informatie over de taalbeheersing van de ouder in de verschillende talen.</p>
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?

Wat voor antwoord wil je?	<p>Geef op de tijdlijn aan vanaf welke leeftijd de ouder de taal heeft geleerd. Het gaat hierbij zowel om het actief leren van de taal (zoals bij NT2-onderwijs) als om het passief meekrijgen van de taal vanuit de omgeving. Als er een duidelijk verschil tussen deze twee vormen van taalleren is, kun je beide leeftijden aangeven op de tijdlijn. Bijvoorbeeld: een ouder woont al sinds 2000 in Nederland, maar is in 2010 pas begonnen met een cursus Nederlands. In dat geval markeer je beide momenten op de tijdlijn.</p>
----------------------------------	--

	Let op dat je op de tijdlijn ook de huidige leeftijd van de ouder noteert. Hiermee kun je uiteindelijk berekenen hoeveel jaar een ouder de taal al spreekt.
Waarom stel je deze vraag?	Je wilt weten hoelang de ouder de verschillende talen al spreekt en in welke fase van het leven hij of zij de verschillende talen heeft geleerd. Dit geeft indirecte informatie over de taalbeheersing van de ouder in de verschillende talen.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?

Wat voor antwoord wil je?	Je wilt weten of de ouder een taal cursus heeft gevolgd om de taalvaardigheid in die taal te verbeteren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan NT2-onderwijs. In het geval van het Nederlands kan het wenselijk zijn om door te vragen naar het niveau van de taal cursussen en de periode waarin de cursussen gevolgd zijn.
Waarom stel je deze vraag?	Met deze vraag krijg je een beeld van de taalvaardigheid van de ouder in de desbetreffende taal. Met name informatie over het niveau van de taal cursussen geeft een objectiever beeld van het taalniveau van de ouder. Daarnaast geeft deze vraag informatie over de attitudes van de ouder ten aanzien van deze taal en de wens om de eigen taalvaardigheid te verbeteren.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Vraag 3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?

Wat voor antwoord wil je?	Je wilt weten of de ouder de verschillende talen nog steeds actief gebruikt. Als een ouder hier 'nooit' antwoordt, kun je vragen tot wanneer de ouder de taal actief gesproken heeft. Het kan hierbij interessant zijn om door te vragen waarom de taal niet meer gesproken wordt. Het moment waarop de ouder gestopt is met het gebruiken van de taal, noteer je op de tijdlijn.
Waarom stel je deze vraag?	Je wilt weten of er taalverlies heeft plaatsgevonden van de talen die de ouder als kind sprak, maar ook welke talen in de tussentijd zijn verworven. Met deze en andere vragen uit dit onderdeel krijg je een overzicht van de talen die in verschillende fases van het leven van de ouder belangrijk zijn geweest.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Nee.

Deel 4: Toekomst

Doel van het onderdeel

Het laatste onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid brengt de wensen van ouders voor de toekomst in kaart met betrekking tot de taalontwikkeling van hun kind. In dit onderdeel gaat de logopedist met ouders in gesprek over wat zij graag willen dat hun kind in de toekomst kan in de verschillende talen. Vervolgens kan samen met ouders gekeken worden of het huidige taalaanbod aansluit bij deze wensen. Een hulpmiddel hiervoor is het schema op **bladzijde 44**. Dit onderdeel kan richting geven aan de uiteindelijke behandeling van het kind en het gesprek openen over de keuzes die ouders kunnen maken binnen de meertalige opvoeding.

Het advies is om na afloop van het Vraaggesprek Meertaligheid een vervolgspraak te maken met ouders om verder in gesprek te gaan over de meertalige opvoeding. In dit vervolgspraak kan bijvoorbeeld samen met ouders gekeken worden hoe het taalaanbod in de belangrijke talen kan worden verhoogd, zodat het taalaanbod beter aansluit op de toekomstwensen van ouders. Hierbij is het belangrijk om in gedachten te houden dat de huidige situatie en de wensen van ouders altijd leidend zijn. De logopedist dient goed af te wegen hoe haalbaar de voorgestelde veranderingen zijn voor ouders. Daarnaast is het ook belangrijk om kritisch te blijven kijken naar de haalbaarheid van de toekomstwensen van ouders binnen de huidige situatie. Door het gesprek aan te gaan kunnen de logopedist en ouders samen optrekken in de (meertalige) behandeling van het kind.

Inleiding voor ouders

Voordat van start gegaan wordt met het vierde onderdeel, leidt de logopedist het onderdeel kort in:

“We hebben het nu gehad over de talen van je kind en de talen die jullie spreken. Als laatste wil ik het nog hebben over hoe belangrijk jullie de talen vinden voor de toekomst van je kind. Dit is het laatste onderdeel van deze vragenlijst.”

Uitleg per vraag

Vraag 4.a. Jullie kind groeit op met verschillende talen. Hoe belangrijk is het voor jullie dat je kind [taal 1-4] spreekt en begrijpt? Waarom?

Wat voor antwoord wil je?	Stel deze vraag apart voor iedere taal. Noteer per taal hoe belangrijk deze taal is op een schaal van 1 (helemaal niet belangrijk) tot 10 (heel erg belangrijk). Vraag ook uit waarom deze taal zo belangrijk is binnen de familie en wat ze hopen dat het kind later kan in die taal. Realiseer je dat de personen die tot ‘de familie’ gerekend worden binnen iedere cultuur en ieder gezin kunnen verschillen. Bij deze vraag gaat het om personen die belangrijk zijn in het leven van het kind.
Waarom stel je deze vraag?	Met deze vraag krijg je inzicht in de toekomstwensen van ouders omtrent de verschillende talen. Daarnaast geeft deze vraag informatie over de status van de verschillende talen binnen de familie. Door te vragen naar het belang van de talen, kom je bovendien te weten wat ouders hopen dat hun kind later kan in de verschillende talen. Hopen

	ze dat het kind later een gesprek kan voeren met familieleden? Hopen ze dat hun kind een studie kan volgen, of zich kan redden in de maatschappij in een bepaalde taal? Vinden ze het belangrijk dat het kind verbonden blijft met de culturele achtergrond? Dit geeft een duidelijker beeld van wat het kind nodig heeft om de doelen te behalen, en kan daarmee richting geven aan de verdere behandeling of de gesprekken met ouders over het taalaanbod.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Vraag 4.b. Jullie vinden het belangrijk dat je kind later goed [taal 1-4] kan spreken en begrijpen. Als je naar het overzicht kijkt (Vraag 1.s), denk je dan dat je kind de talen genoeg hoort om ze goed te kunnen leren?

Wat voor antwoord wil je?	Je wilt ouders zelf laten nadenken over het taalaanbod dat nodig is om een taal goed te kunnen verwerven. Op basis hiervan oordelen ouders zelf of zij op dit moment denken dat het taalaanbod in de verschillende talen voldoende is om hun wensen voor de toekomst te vervullen.
Waarom stel je deze vraag?	Het doel van deze vraag is om ouders actief na te laten denken over het taalaanbod dat hun kind krijgt. Door het overzicht van het taalaanbod naast de toekomstwensen te leggen, wil je ouders het inzicht geven dat de keuzes die zij maken in het taalaanbod invloed hebben op de haalbaarheid van hun toekomstwensen. Dit inzicht is nodig om vervolgens goed in gesprek te kunnen gaan over hoe het taalaanbod thuis vormgegeven kan worden. Deze vraag kan daarmee ook een opstapje bieden om in gesprek te gaan over hoe kinderen een taal verwerven en welke rol het taalaanbod daarin speelt.
Is het nodig om deze vraag herhaaldelijk uit te vragen?	Ja.

Conclusie op basis van het Vraaggesprek Meertaligheid TOS

Zoals in de inleiding uiteengezet, is het Vraaggesprek Meertaligheid een belangrijk instrument in de diagnostiek en behandeling van jonge meertalige kinderen met (een vermoeden van) TOS. Na afname van het Vraaggesprek Meertaligheid heeft de logopedist veel informatie verzameld over de talige omgeving waarin het kind opgroeit en, bij herhaalde afname, over eventuele veranderingen die daarin hebben plaatsgevonden. Na afloop van het Vraaggesprek Meertaligheid is het belangrijk dat de logopedist reflecteert op het gesprek en een conclusie formuleert op basis van de verzamelde informatie. Deze conclusie kan zowel gericht zijn op vervolgdagnostiek als op behandeling.

De mate en het tempo waarin meertalige kinderen hun talen leren is afhankelijk van veel verschillende factoren, die bij ieder kind in wisselende mate van invloed zijn. Hierdoor bestaat er geen kant en klare formule om een conclusie te trekken over de taalontwikkeling en het taalaanbod van het kind op basis van het Vraaggesprek Meertaligheid. Om te kunnen bepalen op welke manier de informatie uit het gesprek richting geeft aan de diagnostiek en behandeling van het kind, wordt dan ook een groot beroep gedaan op het klinisch redeneren van de logopedist. Het is hierbij van belang dat de logopedist goed weet waarom iedere vraag gesteld is en wat ieder antwoord bijdraagt aan het beeld van het meertalige kind. De uitleg bij de vragen in de voorgaande hoofdstukken kunnen hierbij helpen.

De logopedist kan na afname van het Vraaggesprek Meertaligheid zichzelf verschillende vragen stellen die sturing geven aan het vormen van een conclusie. Deze vragen worden hieronder besproken. Hoewel onderstaande vragen meestal niet eenduidig te beantwoorden zijn, helpen de vragen de logopedist om bewust en kritisch na te denken over de implicaties van de verzamelde informatie voor de verdere diagnostiek en behandeling. Hierdoor dragen onderstaande vragen bij aan het klinisch redeneren door de logopedist.

Diagnostiek bij meertalige kinderen

Vraag 1:

Kijkend naar het taalaanbod van [taal 1-4], wat mag er verwacht worden van de taalontwikkeling in die taal?

Het eerste onderdeel van het Vraaggesprek Meertaligheid geeft informatie over het taalaanbod dat het kind krijgt in de afzonderlijke talen. Op basis hiervan kan de logopedist een hypothese opstellen over wat er verwacht kan worden van de taalontwikkeling in iedere taal. Bij de verwerving van een taal spelen verschillende factoren een rol. Wanneer er gekeken wordt naar de invloed van het taalaanbod, moet er rekening worden gehouden met zowel kwantitatieve als kwalitatieve aspecten van het taalaanbod. Om bovenstaande vraag te kunnen beantwoorden, kan de logopedist zichzelf verschillende vragen stellen over deze kwantitatieve en kwalitatieve aspecten.

Hierbij kan gedacht worden aan:

- Hoe vaak wordt een taal tegen het kind gesproken (absolute kwantiteit) en hoe verhouden de verschillende talen zich tot elkaar (relatieve kwantiteit, zoals gevraagd in **Vraag 1.s**)? ⁹
- Vanaf welke leeftijd is het kind blootgesteld aan de afzonderlijke talen?
- Hoe intensief is het aanbod tot nu geweest?
- Hoeveel communicatiepartners heeft het kind in de afzonderlijke talen?

⁹ Zie o.a. Armon-Lotem & Meir, 2019

- Hoe goed beheersen deze communicatiepartners de taal waarin ze met het kind communiceren?
- Heeft het kind contact met andere kinderen in de afzonderlijke talen?
- Is er sprake van een rijk taalaanbod in de afzonderlijke talen?
- Hoeveel variatie is er in situaties en taalstimulerende activiteiten waarin het kind de afzonderlijke talen aangeboden krijgt?

Al deze aspecten moeten goed afgewogen worden om te kunnen beredeneren hoe goed het kind de talen tot nu toe geleerd kan hebben. Bij sequentieel meertalige kinderen moet bovendien rekening gehouden worden met de mogelijkheid van een ‘stille periode’ in het eerste jaar dat het kind blootgesteld wordt aan de tweede taal. In deze periode groeit het taalbegrip van het kind in die taal, maar is het kind stil of uit het zich vooral nog in gebaren of losse woorden. Het is dus belangrijk om te realiseren dat er verschillen kunnen zijn in de ontwikkeling van het taalbegrip en de taalproductie wanneer uit het gesprek blijkt dat het kind mogelijk een stille periode doormaakt.

Samenvattend is het van belang dat de logopedist goed reflecteert op de verschillende aspecten van het taalaanbod en nadenkt over de mogelijke invloed daarvan op de taalontwikkeling, om de verdere diagnostiek zorgvuldig uit te kunnen voeren.

Vraag 2:

Op welke taal of talen moet de verdere diagnostiek gericht zijn?

Met het eerste en tweede deel van het Vraaggesprek Meertaligheid krijgt de logopedist een globale indruk van de talen die het kind aan het verwerven is. Op basis hiervan kan beredeneerd worden op welke taal of talen de verdere diagnostiek gericht moet zijn en hoe deze diagnostiek eruit moet zien. De logopedist overweegt welke taalaspecten in welke talen onderzocht moeten worden. Is het wenselijk om het taalbegrip in meerdere talen in kaart te brengen? En geeft dit voldoende informatie over de volledige taalontwikkeling op dit moment, of moet ook de productie van andere talen dan het Nederlands onderzocht en gevolgd worden? Moet er alleen gekeken worden naar de woordenschat, of is het wenselijk om ook een beeld te krijgen van de zinnen die het kind spontaan gebruikt in de thuistaal? En is het nodig om de communicatieve functies en/of communicatieve redzaamheid in meerdere talen beter in kaart te brengen? Om te bepalen welke instrumenten hiervoor gebruikt kunnen worden kan onder andere inspiratie gehaald worden uit de werkwijze van het project **Meertaligheid onder de loep**.¹⁰

Het is belangrijk om ouders te betrekken bij de keuzes die de logopedist maakt in de vervolgdagnostiek. Zo kan de logopedist haar overwegingen delen over welke taalaspecten ze in de verschillende talen in kaart wil brengen om de taalontwikkeling te volgen. Ook kan de input van ouders meegenomen worden wanneer het kind thuis andere dingen laat horen dan in de behandelsetting.

Diagnostiek van de thuistaal wordt bij voorkeur uitgevoerd in samenwerking met een officiële tolk. Echter zal het niet in iedere situatie mogelijk zijn om een tolk in te schakelen, bijvoorbeeld vanwege financiële redenen, of omdat er geen geschikte tolk te vinden is voor de desbetreffende thuistaal. Desondanks blijft het belangrijk voor de logopedist om te beredeneren hoe de volledige taalontwikkeling toch goed in kaart gebracht kan worden. Deze situaties vragen daarom om flexibiliteit, creativiteit en scherp klinisch redeneren van de logopedist.

¹⁰ Zie Vermeij et al., 2023

Vraag 3 [na afname Vraaggesprek Meertaligheid en vervolgdagnostiek]:

Lijkt de taalvaardigheid van het kind in de verschillende talen passend bij het taalaanbod?

Aan de hand van de vorige twee vragen heeft de logopedist nagedacht over wat er van de taalontwikkeling in de verschillende talen verwacht mag worden en (mede) op basis daarvan keuzes gemaakt voor de vervolgdagnostiek. Wanneer de vervolgdagnostiek heeft plaatsgevonden is het belangrijk om terug te gaan naar de hypothese die opgesteld is in **Vraag 1**. Met behulp van de testresultaten, de informatie over het taalaanbod vanuit het Vraaggesprek Meertaligheid en de klinische blik van de logopedist kan beredeneerd worden of de taalvaardigheid in de verschillende talen passend is bij het taalaanbod dat het kind tot nu toe heeft gekregen. De kwantiteit en de kwaliteit van het aanbod van de verschillende talen moeten hierbij worden afgezet tegen de ontwikkeling die het kind in de afzonderlijke talen en in zijn totaliteit laat zien. Zoals hierboven beschreven is het niet eenvoudig om hier een duidelijke conclusie over te trekken. Daardoor wordt er een groot beroep gedaan op het klinisch redeneren van de logopedist. Het is belangrijk om in acht te houden dat meertalige kinderen zonder TOS talige kennis in een vergelijkbaar of groter tempo verwerven dan eentalige kinderen zonder TOS, maar dat zij deze talige kennis wel moeten verdelen over twee (of meer) talen). Hierdoor verwerven zij de afzonderlijke talen meestal langzamer dan eentalige leeftijdsgenootjes.¹¹ Ook heeft onderzoek naar drempelwaarden (hoeveel procent van de tijd moet een taal worden aangeboden om die taal te kunnen leren, of vanaf welk percentage van het taalaanbod leren meertalige kinderen een taal op dezelfde manier als eentalige kinderen?) tot nu toe niets opgeleverd. Het is dus belangrijk om verder te kijken dan enkel de kwantiteit van het taalaanbod om deze vraag te kunnen beantwoorden.

Wanneer bij deze vraag dieper ingezoomd wordt op de verschillende taalaspecten, is het tevens belangrijk om rekening te houden met transferfouten. Dit zijn fouten die het kind maakt doordat het kind elementen vanuit de ene taal (bijvoorbeeld fonologische regels, grammatica, etc.) toepast in de andere taal. Deze fouten wijzen niet op problemen in de taalontwikkeling, maar passen binnen de normale meertalige taalverwerving. Op de website

<https://meertaligheidentaalstoornissen.vu.wweebly.com/> is voor veel talen te lezen welke transferfouten passen bij de meertalige verwerving van die taal in combinatie met het Nederlands.

Wanneer de diagnostiek plaatsvindt in het kader van diagnosestelling, moet er ook rekening gehouden worden met overige informatie uit de anamnese. Hierbij kan gedacht worden aan familiale belasting, of aan algemene (taalonafhankelijke) symptomen van TOS, zoals het laat behalen van de vroege mijlpalen in de (taal)ontwikkeling. Voor meer informatie over slagboomdiagnostiek en diagnosestelling bij meertalige kinderen kan onder andere Julien (2019) geraadpleegd worden.

Vraag 4 [bij herhaalde afname]:

Kunnen veranderingen in de taalontwikkeling van het kind verklaard worden door veranderingen in het taalaanbod?

Herhaaldelijke afname van het Vraaggesprek Meertaligheid geeft de logopedist inzicht in eventuele veranderingen in het taalaanbod gedurende de behandeling. Deze veranderingen kunnen spontaan ontstaan, of het gevolg zijn van concrete plannen die (eventueel samen met de logopedist) zijn gemaakt om het taalaanbod in een bepaalde taal te versterken (zie **Vraag 5**). De logopedist volgt de taalontwikkeling van het meertalige kind gedurende de behandeling door herhaaldelijk taaltesten af te nemen en te observeren. In combinatie met herhaaldelijke afname van (delen van) het Vraaggesprek Meertaligheid krijgt de logopedist inzicht in de mate waarin het taalaanbod samenhangt met veranderingen in de taalontwikkeling. Zo kan onderzocht worden of er sterkere groei heeft plaatsgevonden in een taal waarvan het taalaanbod is verhoogd. Ook kan taalverlies

¹¹ Zie Hoff & Core, 2013

ontstaan wanneer een taal minder of niet meer aangeboden wordt, of kan de taaldominantie van het kind verschuiven van de ene naar de andere taal (bijvoorbeeld van de thuistaal naar het Nederlands). Deze veranderingen in de taalontwikkeling kunnen naast de informatie uit het Vraaggesprek Meertaligheid gelegd worden om te onderzoeken wat de verandering kan verklaren.

Behandeling van meertalige kinderen

Vraag 5:

Sluit het taalaanbod voldoende aan bij de wensen van ouders voor de toekomst?

In deel 4 van het Vraaggesprek Meertaligheid wordt met ouders besproken hoe belangrijk zij de verschillende talen vinden voor de toekomst van hun kind. In combinatie met het ingevulde **overzicht van het taalaanbod** kan samen met ouders beredeneerd worden of de wensen van ouders momenteel overeenkomen met het taalaanbod dat het kind krijgt. Zo kan samen met ouders gekeken worden of hun toekomstwensen realistisch zijn en of er (indien gewenst) wijzigingen doorgevoerd kunnen worden in de verdeling van het taalaanbod.

Wanneer uit het gesprek blijkt dat het taalaanbod in een bepaalde taal versterkt moet worden om de toekomstwensen van ouders te kunnen realiseren, is het belangrijk om hier een concreet plan voor op te stellen samen met ouders. De logopedist kijkt samen met ouders of de aanpassingen gericht moeten zijn op de kwantiteit van het aanbod, de kwaliteit van het aanbod of op beide. Zo kan de logopedist samen met ouders zoeken naar manieren om de blootstelling aan een bepaalde taal te verhogen (kwantiteit). Dit kan bijvoorbeeld door meer contact te zoeken met andere sprekers van die taal, het kind te laten spelen met leeftijdsgenootjes die ook die taal spreken, of het kind aan te melden bij de peuterspeelzaal. Ook kan de logopedist samen met ouders zoeken naar manieren om de kwaliteit van het aanbod in een bepaalde taal te verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door ouders taalstimulerende interactietechnieken aan te leren, ouders vaste momenten in te laten plannen voor taalstimulerende activiteiten of door op zoek te gaan naar geschikte filmpjes in die bepaalde taal die ouders samen met hun kind kunnen bekijken en waar ze vervolgens over kunnen praten. Het is belangrijk dat de logopedist hierbij goed luistert naar de wensen en de mogelijkheden van ouders en samen met ouders aanpassingen bedenkt. Hierdoor worden ouders een gelijkwaardige samenwerkingspartner in de behandeling van het kind.

Vraag 6:

Welke vragen en twijfels van ouders of onderwerpen zijn belangrijk om tijdens volgende gesprekken en/of de behandeling terug te laten komen?

Het Vraaggesprek Meertaligheid geeft aanleiding om met ouders in gesprek te gaan over de taalontwikkeling van hun meertalige kind en de factoren die hierbij een rol spelen. Ouders kunnen met vragen of zorgen zitten over de taalontwikkeling van hun kind en de invloed van de meertalige opvoeding daarop. Ook kan het Vraaggesprek Meertaligheid ervoor zorgen dat ouders bewust gaan nadenken over hoe zij de meertalige opvoeding vormgeven, wat mogelijk nieuwe vragen oproept. De logopedist kan hier tijdens een volgende afspraak op inhaken door te luisteren en informatie te delen over meertaligheid en taalontwikkeling. Het vergroten van de kennis van ouders over de meertalige ontwikkeling en het bieden van mogelijkheden om onderwerpen en vragen op te werpen zorgt voor een gelijkwaardige samenwerking in de behandeling.¹² Het is dus belangrijk om hier tijdens de behandeling voldoende aandacht aan te besteden.

¹² Zie Klatte, 2024

Geraadpleegde bronnen

- Armon-Lotem, S., & Meir, N. (2019). The nature of exposure and input in early bilingualism. In A. De Houwer & L. Ortega (Eds.), *The Cambridge handbook of bilingualism* (pp. 193–212). Cambridge University Press.
- Bhutani, P., Gupta, M., Bajaj, G., Deka, R. C., Satapathy, S. S., & Ray, S. K. (2024). Is the screen time duration affecting children's language development? A scoping review. *Clinical Epidemiology and Global Health*, 25, 101457. <https://doi.org/10.1016/j.cegh.2023.101457>
- Blom, E., Yazıcı, G., Boerma, T., & van Witteloostuijn, M. (2024). A longitudinal study of Turkish-Dutch children's language mixing in single-language settings: Language status, language proficiency, cognitive control and developmental language disorder. *Cognitive Development*, 71, 101481. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2024.101481>
- Blumenthal, M. (2009). *Meertalige ontwikkeling: Adviezen over meertalige opvoeding bij een auditief/communicatieve beperking*. Acco uitgeverij.
- Blumenthal, M., & Julien, M.M.R. (2000). Geen diagnose zonder Anamnese Meertaligheid. *Logopedie en Foniatrie*, 1, 13-17.
- Brushe, M.E., Haag, D.G., Melhuish, E.C., Reilly, S., & Gregory, T. (2024). Screen Time and Parent-Child Talk When Children Are Aged 12 to 36 Months. *JAMA Pediatrics*, 178(4), 369-375. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2023.6790>
- Byers-Heinlein, K., Schott, E., Gonzalez-Barrero, A.M., Brouillard, M., Dubé, D., Jardak, A., Laoun-Rubenstein, A., Mastroberardino, M., Morin-Lessard, E., Iliaei, S.P., Salama-Siroishka, N. & Tamayo, M. P. (2020). MAPLE: A Multilingual Approach to Parent Language Estimates. *Bilingualism: Language and Cognition*, 23(5), 951–957. <https://doi.org/10.1017/S1366728919000282>
- Hoff, E. & Core, C. (2013). Input and language development in bilingually developing children. *Semin Speech Lang*, 34(4), 215-226. <https://doi.org/10.1055/s-0033-1353448>
- Hollebeke, I. (2024). How stable is a family's language policy? Multilingual families' beliefs, practices, and management across time. *Language Policy*, 23(3), 279-304. <https://doi.org/10.1007/s10993-023-09679-y>
- Hollebeke, I., Struys, E., & Agirdag, O. (2023). Can family language policy predict linguistic, socio-emotional and cognitive child and family outcomes? A systematic review. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 44(10), 1044-1075. <https://doi.org/10.1080/01434632.2020.1858302>
- Hollebeke, I. Van Oss, V., Struys, E., Van Avermaet, P., & Agirdag, O. (2022). An empirical investigation of Spolsky's framework applied to family language policy. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, <https://doi.org/10.1080/13670050.2022.2039894>
- Julien, M. (2019). *Taalstoornissen bij meertalige kinderen: Diagnose en behandeling*. Pearson Benelux.

- Klatte, I. S. (2024). *Collaboration between Speech and Language Therapists and Parents of Children with Developmental Language Disorders*. [Doctoral thesis 1 (Research UU / Graduation UU), Universiteit Utrecht]. Utrecht University. <https://doi.org/10.33540/2657>
- Kremin, L.V., Alves, J., Orena, A.J., Polka, L., & Byers-Heinlein, K. (2022). Code-switching in parents' everyday speech to bilingual infants. *Journal of Child Language*, 49(4), 714-740. <https://doi.org/10.1017/s0305000921000118>
- Massaroni, V., Delle Donne, V., Marra, C., Arcangeli, V., & Chieffo, D.P.R. (2024). The Relationship between Language and Technology: How Screen Time Affects Language Development in Early Life - A Systematic Review. *Brain Sciences*, 14(1), 27. <https://doi.org/10.3390/Brainsci14010027>
- Mustonen, R., Torppa, R., & Stolt, S. (2022). Screen Time of Preschool-Aged Children and Their Mothers, and Children's Language Development. *Children*, 9(10), 1577. <https://doi.org/10.3390/children9101577>
- Rayce, S. B., Okholm, G. T., & Flensburg-Madsen, T. (2024). Mobile device screen time is associated with poorer language development among toddlers: results from a large-scale survey. *BMC Public Health*, 24(1), 1050. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-18447-4>
- Vermeij, B., Stevens, A., Blumenthal, M., Keij, B., Diender, M., & van den Bosch, R. (2023). Meertaligheid onder de Loep! Het monitoren van meertalige kinderen met (een vermoeden van) een taalontwikkelingsstoornis binnen de peuterbehandelgroepen. *VHZ Online*, <https://vzh-online.nl/meertaligheid-onder-de-loep>

Vraaggesprek Meertaligheid TOS

Naam kind			
Geboortedatum kind		Geboorteland kind	
Datum van afname		Leeftijd kind	
Afgenomen met			
Naam logopedist			

Introductie: Je kind groeit op met verschillende talen. Dat is heel mooi. Ik wil je kind graag goed helpen met het leren van taal. Daarom wil ik graag meer weten over de talen die jullie spreken. Eerst ga ik vragen stellen over de talen die je kind hoort en gebruikt. Daarna heb ik nog vragen over jou/jullie. Deze vragen zijn belangrijk om je kind goed te kunnen helpen. We kunnen dan samen kijken hoe je kind het beste de talen kan leren die jullie belangrijk vinden. Het is geen test. Er zijn geen foute antwoorden. Je mag alles eerlijk zeggen.

Deel 1: Taalaanbod aan het kind

Introductie: Ik ga eerst vragen stellen over de talen die je kind *hoort*. Het gaat dus nog niet over de talen die je kind ook zelf spreekt of begrijpt.

1.a. Welke talen heeft je kind tot nu toe allemaal gehoord? In welke periode heeft je kind [taal 1 t/m 4] gehoord? Geef iedere taal een aparte tabel en markeer op de tijdlijn in welke periode het kind aanbod heeft gehad van de taal. Schrijf eventuele opmerkingen onder de desbetreffende taal.

TAAL 1												Hoort het kind een dialect?	
0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60			
Leeftijd in maanden →													

TAAL 2												Hoort het kind een dialect?	
0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60			
Leeftijd in maanden →													

TAAL 3												Hoort het kind een dialect?	
0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60			
Leeftijd in maanden →													

TAAL 4												Hoort het kind een dialect?	
0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60			
Leeftijd in maanden →													

1.b. Welke taal of talen spreek je tegen je kind? ★	Ouder 1:		Ouder 2:	
1.c. Hoe goed spreek je die taal of talen? Vraag aan de hand van concrete voorbeelden het taalniveau goed uit om onderstaande schaal in te kunnen vullen.	Interpretatie door logopedist:		Interpretatie door logopedist:	
	[taal]	[taal]	[taal]	[taal]
	☐	☐	☐	☐
	De ouder kan losse woorden of korte, eenvoudige zinnen zeggen.	☐	☐	☐
	De ouder kan eenvoudige gesprekken voeren over dagelijkse onderwerpen.	☐	☐	☐
De ouder kan over de meeste onderwerpen praten in langere gesprekken, maar vindt dat soms lastig.	☐	☐	☐	☐
De ouder kan makkelijk spreken over de meeste onderwerpen.	☐	☐	☐	☐

1.d. Welke taal of talen spreken jullie als ouders thuis met elkaar?	
--	--

1.e. Heeft je kind broertjes of zusjes, en hoe oud zijn zij?	1.f. Welke taal of talen spreken zij tegen jou/jullie?			
	Broer/zus	Leeftijd	Thuiswonend?	
Kind 1	broer / zus		ja / nee	
Kind 2	broer / zus		ja / nee	
Kind 3	broer / zus		ja / nee	
Kind 4	broer / zus		ja / nee	
Kind 5	broer / zus		ja / nee	

1.g. Welke taal of talen spreken de kinderen in het gezin met elkaar?	
---	--

1.h. Is er nog iemand anders regelmatig bij jullie thuis? Welke taal spreekt diegene tegen je kind en hoe goed spreekt diegene die taal? Denk aan: opa's, oma's, oppas, etc.
--

Persoon:		Taal:	
☐	☐	☐	☐
Kan losse woorden of korte, eenvoudige zinnen zeggen in deze taal.	Kan eenvoudige gesprekken voeren over dagelijkse onderwerpen in deze taal.	Kan over de meeste onderwerpen praten in langere gesprekken, maar vindt dat soms lastig.	Kan makkelijk praten over de meeste onderwerpen in deze taal.

Persoon:		Taal:	
☐	☐	☐	☐
Kan losse woorden of korte, eenvoudige zinnen zeggen in deze taal.	Kan eenvoudige gesprekken voeren over dagelijkse onderwerpen in deze taal.	Kan over de meeste onderwerpen praten in langere gesprekken, maar vindt dat soms lastig.	Kan makkelijk praten over de meeste onderwerpen in deze taal.

Persoon:		Taal:	
☐	☐	☐	☐
Kan losse woorden of korte, eenvoudige zinnen zeggen in deze taal.	Kan eenvoudige gesprekken voeren over dagelijkse onderwerpen in deze taal.	Kan over de meeste onderwerpen praten in langere gesprekken, maar vindt dat soms ook nog lastig.	Kan makkelijk praten over de meeste onderwerpen in deze taal.

Persoon:		Taal:	
☐	☐	☐	☐
Kan losse woorden of korte, eenvoudige zinnen zeggen in deze taal.	Kan eenvoudige gesprekken voeren over dagelijkse onderwerpen in deze taal.	Kan over de meeste onderwerpen praten in langere gesprekken, maar vindt dat soms ook nog lastig.	Kan makkelijk praten over de meeste onderwerpen in deze taal.

1.i. In veel meertalige gezinnen worden de verschillende talen door elkaar gebruikt. Dat is heel normaal. Je zegt dan bijvoorbeeld woorden of zinnen uit [taal 1], terwijl je aan het praten bent in [taal 2]. Of je wisselt misschien de talen af tussen zinnen. Gebeurt dat bij jullie thuis ook? Hoe vaak gebeurt dit?

Niet Soms Vaak N.v.t.

	Ouder 1:	Ouder 2:
1.j. Zing je liedjes met je kind? In welke taal of talen doe je dat? ★		
1.k. Is het in jouw opvoeding en omgeving gebruikelijk om verhalen te vertellen of om voor te lezen? Doe jij dit ook wel eens met je kind? In welke taal of talen doe je dat? ★		
1.l. Kijkt je kind naar filmpjes of speelt je kind spelletjes op de telefoon of tablet? In welke taal of talen is dat dan? ★ Vraag door: hoe vaak en hoelang kijkt het kind naar een telefoon, tablet of televisie?		
1.m. Het is mooi dat je meerdere talen spreekt. Ik ga nu verschillende situaties opnoemen en vragen welke taal je dan spreekt. Er is geen goed of fout antwoord. Welke taal spreek je met je kind... ★		
- als je je kind wilt troosten?		
- als je boos bent op je kind?		
- als je je kind wast of naar bed brengt?		
- als je met je kind speelt of knuffelt?		

Ruimte voor opmerkingen

1.n. Hoeveel contact heeft je kind met andere mensen die [de thuistaal] spreken en op welke manier? ★

		Frequentie	Duur	Opmerkingen
Neem je je kind wel eens mee naar een land waar men [de thuistaal] spreekt? Let op: stel deze vraag niet als ouders uit een oorlogsgebied komen!	ja / nee			
Krijgen jullie bezoek van mensen die [de thuistaal] spreken of gaan jullie regelmatig met je kind andere mensen bezoeken die [de thuistaal] spreken?	ja / nee			
Heeft je kind wel eens online contact met mensen die [de thuistaal] spreken, bijvoorbeeld via videobellen?	ja / nee			

1.o. Hoeveel contact heeft je kind met andere kinderen die ook [de thuistaal] spreken? ☆

1.p. Welke taal of talen spreken zij dan met elkaar? ☆

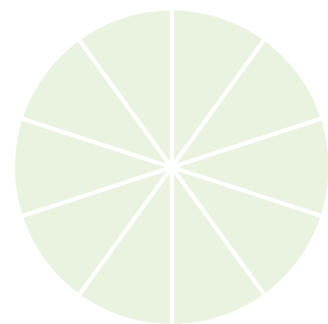
1.q. Hoeveel contact heeft je kind met andere kinderen die Nederlands spreken? ☆

1.r. We hebben het nu gehad over de talen die je kind hoort. Hebben jullie als ouders samen afspraken gemaakt over wanneer jullie welke taal spreken? Bijvoorbeeld of jullie in sommige situaties altijd een bepaalde taal spreken? ☆

1.s. Ik ga een overzicht maken van de talen die je kind hoort van de verschillende mensen om hem/haar heen. Zijn we nog iemand vergeten? Als je dit ziet, kun je dan bedenken welke taal je kind het meest hoort, en welke daarna? Kun je inschatten hoeveel procent van de tijd je kind de verschillende talen hoort? ★

Maak gebruik van het schema op de volgende pagina om deze vraag te visualiseren.

[taal 1]		%
[taal 2]		%
[taal 3]		%
[taal 4]		%

Ruimte voor opmerkingen

Taalaanbod

Talen:

Kies voor iedere taal een gekleurde stift. Noteer in het vakje links welke kleur naar welke taal verwijst. Trek vervolgens lijnen tussen het kind en de belangrijke personen in zijn/haar omgeving. De kleur van de lijn geeft aan welke taal de persoon tegen het kind spreekt.

THUIS

broertjes en zusjes

broer/zus:

broer/zus:

broer/zus:

broer/zus:

ouder:

ouder:

andere mensen

naam:

naam:

naam:

naam:

televisie/tablet/telefoon

naam kind:

behandelgroep

peuterspeelzaal, kinderdagopvang, VVE, ...

andere kinderen

digitaal contact

andere volwassenen (live contact)

naam:

naam:

naam:

naam:

naam:

naam:

Deel 2: Taalontwikkeling van het kind

Introductie: We hebben het net gehad over de talen die je kind *hoort*. Ik ga nu vragen stellen over de talen die je kind allemaal *spreekt* en *begrijpt*.

	[taal 1]	[taal 2]	[taal 3]	[taal 4]	N.v.t.
2.a. Welke taal of talen spreekt je kind? ☆ Eventueel verduidelijken: spreken, niet begrijpen	☐	☐	☐	☐	☐
2.b. Welke taal of talen spreekt je kind het beste? ☆ Vraag eventueel door: waarin merk je verschil?	☐	☐	☐	☐	☐
2.c. Welke taal spreekt je kind meestal (meer dan 50%) tegen jou? ☆	Ouder 1	☐	☐	☐	☐
	Ouder 2	☐	☐	☐	☐
2.d. Welke taal of talen begrijpt je kind? Eventueel verduidelijken: begrijpen, niet spreken	☐	☐	☐	☐	
2.e. Welke taal of talen begrijpt je kind het beste? ☆ Vraag eventueel door: waarin merk je verschil?	☐	☐	☐	☐	
2.f. Maak je je zorgen over hoe je kind de verschillende talen spreekt? ☆					

Optioneel: ruimte voor aantekeningen over de taalvaardigheid van het kind in de verschillende talen

Deel 3: Achtergrondinformatie ouders

Introductie: We hebben het nu uitgebreid gehad over de talen van je kind. Dat deel is nu klaar. Nu wil ik graag een paar vragen stellen over jou/jullie, en over de talen die jij/jullie allemaal gesproken hebt/hebben.

Ouder 1:	
3.a. In welke landen heb je gewoond?	
3.b. Hoelang woon je in Nederland?	
3.c. Welke talen spreek je allemaal, of heb je gesproken?	
3.d. Wat voor onderwijs heb je gevolgd? Welke taal of talen spraken de docenten in de les?	
3.e. In welke taal of talen lees je boeken, volg je het nieuws of gebruik je sociale media?	

Als de ouder bij 3.e. nog een andere taal benoemt dan bij 3.c., vraag dan of ze die taal zelf ook gebruiken. Geef vervolgens alle talen die de ouder gebruikt (of gebruikt heeft) een aparte tabel, en stel per taal de vervolgvragen.

TAAL 1		3.f. Spreek je een dialect van de taal?					
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →						[huidige leeftijd]
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐			
Iedere dag	Iedere week	Iedere maand	Ieder jaar	Nooit			

TAAL 2		3.f. Spreek je een dialect van de taal?					
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →						[huidige leeftijd]
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐			
Iedere dag	Iedere week	Iedere maand	Ieder jaar	Nooit			

TAAL 3	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐		
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

TAAL 4	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐		
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

TAAL 5	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐		
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

Ruimte voor opmerkingen

Ouder 2:	
3.a. In welke landen heb je gewoond?	
3.b. Hoelang woon je in Nederland?	
3.c. Welke talen spreek je allemaal, of heb je gesproken?	
3.d. Wat voor onderwijs heb je gevolgd? Welke taal of talen spraken de docenten in de les?	
3.e. In welke taal of talen lees je boeken, volg je het nieuws of gebruik je sociale media?	

Als de ouder bij 3.e. nog een andere taal benoemt dan bij 3.c., vraag dan of ze die taal zelf ook gebruiken. Geef vervolgens alle talen die de ouder gebruikt (of gebruikt heeft) een aparte tabel, en stel per taal de vervolgvragen.

TAAL 1		3.f. Spreek je een dialect van de taal?					
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →						[huidige leeftijd]
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Iedere dag	Iedere week	Iedere maand	Ieder jaar	Nooit			

TAAL 2		3.f. Spreek je een dialect van de taal?					
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →						[huidige leeftijd]
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Iedere dag	Iedere week	Iedere maand	Ieder jaar	Nooit			

TAAL 3	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

TAAL 4	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

TAAL 5	3.f. Spreek je een dialect van de taal?						
3.g. Waar en hoe heb je deze taal geleerd?							
3.h. Vanaf welke leeftijd heb je de taal geleerd?	0	4	8	12	16	20
	Leeftijd in jaren →					[huidige leeftijd]	
3.i. Heb je les gehad of cursussen gevolgd om deze taal te verbeteren?							
3.j. Spreek je de taal nu nog regelmatig?							
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
ledere dag	ledere week	ledere maand	leder jaar	Nooit			

Ruimte voor opmerkingen

Deel 4: Toekomst

Introductie: We hebben het nu gehad over de talen van je kind en de talen die jullie spreken. Als laatste wil ik het nog hebben over hoe *belangrijk* jullie de talen vinden voor de toekomst van je kind. Dit is het laatste onderdeel van deze vragenlijst.

4.a. Jullie kind groeit op met verschillende talen. Hoe belangrijk is het voor jullie dat je kind [taal 1-4] spreekt en begrijpt? Waarom? ★

Talen	Belang 1 = helemaal niet belangrijk, 10 = heel erg belangrijk	Uitleg
[taal 1]	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	
[taal 2]	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	
[taal 3]	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	
[taal 4]	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	

4.b. Jullie vinden het belangrijk dat je kind later goed [taal 1-4] kan spreken en begrijpen. Als je naar het overzicht kijkt (*Vraag 1.s*), denk je dan dat je kind de talen genoeg hoort om ze goed te kunnen leren? ★

Tip: Maak een vervolgspraak om samen met ouders te bedenken hoe het (directe) taalaanbod in de belangrijke talen kan worden verhoogd.

Conclusie naar aanleiding van het Vraaggesprek Meertaligheid / ruimte voor opmerkingen